

Da:niele

(Da:i Sia: - Daniel; Modu - Daniela; Bisini - Daniel)

Hidadea Sia:

Da:niele da ea buga dedei ode 530 YHM amoga dedei. Ea dedei esoha, Yu dunu da se bagade nabasu. Bai Ba: bilone hina bagade amo Nebiuga: denese da Yu dunu huluane ilia sogega mugululi asili, Ba: bilone sogega udigili hawa: hamomusa: oule asi. Ba: bilone hina da gasa bagadeba:le, amo soge ganodini ilia da se bagade nabasu. Da:niele da ea buga ganodini, dunu ilia sia: amola dunu ilia simasia ba:su amola esala ba:su olelesa. Amoga e da ea fi dunu ilia dogo denesimusa: dawa:i galu. Wali ilia da se nabasu, be fa:no ilia da bu hahawane ba:mu amola Gode Ea fi dunu da ilima ha lai ilima hasalasiimu, e da olelei.

Da:niele Buga da olelesu la:idi aduna gala, amo,

- (1) Da:niele amola ea na:iyado mugululi asi dunu ilia hou. Ili da Gode Ea hou dafawaneyale dawa: beba:le amola Ea sema amoma noga:le fa:no bobogebeba:le, ilia da ilima ha lai dunu ilima hasalasiimu hou dawa:i. Amo hou da Ba: bilone hina bagade amola fa:no Besia hina bagade ilia ouligibi esoga ba:i.
- (2) Da:niele da ea esala ba:su olelesu. Amo esala ba:su ganodini, Gode da fa:no misunu hou amo ema olelei, amo dunu fifi asi

gala mogili da heda:le, gasa bagade hamone, amola fa:no dafamu, amo hou olelei. Fa:no agoane, nimi bagade dunu fi huluane da dafane, Gode Ea fi dunu da hinawane esalumu.

Sia: Dedei

- 1 Da:niele amola ea Na:iyado Dunu...Sia:alalo 1:1 - 6:28
- 2 Da:niele ea Esala Ba:su...Sia:alalo 7:1 - 11:45
  - (a) Wadela:i Ohe Fi Biyaduyale gala...Sia:alalo 7:1-28
  - (b) Sibi Gawali amola Goudi...Sia:alalo 8:1 - 9:27
  - (c) Sia: Adole Iasu da Hebene amoga misi...Sia:alalo 10:1 - 11:45
  - (d) Soge Wadela:mu Eso...Sia:alalo 12:1-13

DA:NIELE

*Da:niele amola ea Na:iyadolalia Hou
(Da:niele 1:1—6:28)*

*Ayeligi dunu amo da Nebiuga:denese
(Ba:bilone hina bagade) ea Diasu ganodini Esalu*

¹*Hina bagade Yihoiagimi da Yuda soge amoga ouligisia, amola amogawi da ode uadiana esalu, Nebiuga:denese amo da Ba:bilone soge amoga hina bagade esalu. E da Yelusaleme moilai bai bagadega doagala:musa: asi. Amola ea dadi gagui dunu ilia da soge amo huluane eale disi.
²†Hina Gode da logo doasiba:le, Nebiuga:denese da Yihoiagimi gagulaligi. Amola hano dili nasu

---

* **1:1:** 2 Hina bagade 24:1; 2 Hou Olelesu 36:5-7 † **1:2:** 2 Hina bagade 20:17-18; 24:10-16; 2 Hou Olelesu 36:10; Aisaia 39:7-8

liligi amola faigelei Gode Ea Debolo diasu ganodini dialu mogili e da lai. E da Yu dunu amola uda mogili, amo udigili hawa: hamomusa: Ba: bilone sogega oule asi. Amola Debolo liligi lai huluane e da ea ogogosu 'gode' ilia debolo diasu Ba: bilone sogega amo ganodini sali.

³ Amola hina bagade Nebiuga:denese da sia: beba:le, ea bisili ouligisu dunu amo ea dio da A:sebena:se, e da mugululi asi Isala:ili dunu amo ganodini hogolalu, ayeligi amo musa: da Isala:ili hina bagade amola eno dunu bagade ilia sosogo fi ganodini esalu, amo ilegei. ⁴ Nebiuga:denese da ayeligi noga:idafa odagi da noga:idafa amola da:i noga:idafa amai ayeligi ilegema:ne sia:i. Ila da:i amoga da eno wadela:i hamedafa, ayeligi bagade dawa: galea amai ayeligi sugulu noga:le heda:i ayeligi fawane lasu. Amai ayeligi ilia da hedolo dawa:su lamu amola hina bagade ea diasu ganodini noga:le hawa: hamomu, ilia dawa:i. Amola A:sebena:se hi fawane, da amo ayeligi ilima dedesu amola idisu olelema:ne sia:i. Amo da Ba: bilone ilia sia:ga olelesu. ⁵ Amola hina bagade da amane sia:i, goe esoga ayeligi ilia ha:i nasu amola hano nasu da hina bagade amola ea ouligisu dunu ilia lasu defele lamu da defea. Amola ilia da goe sugulu da ode udiana heda:lalu, amalu ilia da hina bagade ea hawa: hamomusa: ema adoba:mu.

⁶ A:sebena:se da Yuda fi ayeligi mogili ilegei dagoi. Amo ilegei gilisisu ganodini, ayeligi biyaduyale ba:i. Ila dio da Da:niele, Ha:nanaia, Misa:iele amola A:salaia. Huluane da Yuda fi dunu. ⁷ A:sebena:se da ilia dio bu gaheabolo

asuli. Da:niele ea dio gaheabolo da Beledesia:sa. Amola Ha:nania ea dio gaheabolo da Sia:dala:ge, Misa:iele ea dio gaheabolo da Misia:ge amola A:salaia ea dio gaheabolo da Abedenigou.

⁸ Hina bagade amo ianoba, Ba:bilone ouligisu dunu da ha:i manu amola waini hano gaguli misi. Be amo ha:i manu da Yu sema ganodini ledogala amo e dawa:beba:le, Da:niele da hihini hame manusa: dawa:i galu. Da:niele ea amane dawa:su. Amo ha:i manu amola waini na nanu, Gode Ea sida:iya giadofale hamomu e amane sia:i. Amaiba:le e da bisili ouligisu A:sebena:se ema adole ba:i, “Defea ha:i manu eno imunudefeala?” amane adole ba:i. ⁹ Amola Gode da A:sebena:se ea dogoga sia:beba:le, e da Da:nielema asigi galu. ¹⁰ Be A:sebena:se da hina bagadema beda:iba:le, e da Da:nielema amane sia:i, “Hina bagade da dia ha:i manu amola waini nasu ilegei dagoi. Amaiba:le, dilia da amo hame nabeba:le, dilia da:i da geloga:i amola eno ayeligi ilia da:i da noga:i ba:sea, hina bagade da na medole legemu.”

¹¹ Amaiba:le, Da:niele da sosodo aligisu dunu amo A:sebena:se da Da:niele, Ha:nania, Misa:iele amola A:salaia ouligimusa: ilegei, ilima asili amane sia:i, ¹² “Na hanai da dia eso nabuane ganodini nini adoba:ma. Dadami ha:i manu amola hano nasu amo fawane nini moma:ne ima. ¹³ Amola fa:no goe eso nabuane amoga di sodoma. Ayeligi dunu oda da hina bagade ea ha:i manu defele naha, amo ilia da:i da ninia da:i baligisa o hame baligisa, amo noga:le ba:ma. Amola ninia da:i hodo ea hou ba:beba:le,

dia fa:no ninima adi hou hamoma:bela:, amo dawa:ma.”

¹⁴ Sosodo aligisu e da Da:niele ea sia: defele eso nabuane amoga amo hou hamomusa: sia:i.

¹⁵ Amola eso nabuane amo fisili, ouligisu dunu ea ba:loba:, ilia da:i hodo da noga:idafa ba:i. Amola ilia da:i hodo ba:su da ayeligi dunu eno ilia ha:i manu hina bagade ea ilima ilegei, amo ilia da:i hodo ba:su baligi dagoi. ¹⁶ Amaiba:le, sosodo aligisu e da Da:niele amola ea sama udiana ilima ha:i manu amo hina bagade ea iasu liligi ilima hame i. E da dadami fawane ilima iasu. ¹⁷ Amola Gode da dawa:su noga:i amo ayeligi biyaduyale ilima i. Amola Gode da fidibiba:le, ilia da idisu hou, dedesu hou amola osobo bagade dawa:su hou huludafa, ilia dawa:i galu. Amola Gode da dawa:su Da:nielema simasia ba:su olelesu i dagoi. ¹⁸ Amola ayeligi dunu ode udiana hina bagade Nebiuga:denese ea sugulu heda:lalu. Amo ode da gidigisia, A:sebena:se da ili hina bagade ema oule asi. ¹⁹ Amola hina bagade da dunu oda ilima sia:sa:ili, e amane ba:i, Da:niele, Ha:nanaia, Misa:iele amola A:salaia, ilia dawa:su da eno ayeligi dunu ilia dawa:su baligi dagoi. Amaiba:le ilia da ea ouligisu fi amo ganodini hawa: hamosu lidi dagoi. ²⁰ Hina bagade da ilima liligi bagade adole ba:i. Amola ilia dawa:su da bagadeba:le, ilia da ea adole ba:i huluane amoma adole imunusa: dawa:i. Ili dawa:su da nabi dunu amola ba:la:lusu dunu huluane Ba:bilone soje ganodini esalu amo ilia dawa:su bagadewane baligi dagoi ba:i.

²¹ Amaiba:le Da:niele da eso bagohamedafa hina bagade ea ouligisu fi amo ganodini hawa:

hamosu. Besia hina bagade amo ea dio Sailase, da Ba: bilone amoma hasalasiba:le fawane fisi.

2

Nebiuga:denese da Simasia Ba:i

¹ Amola ode aduna amoga Nebiuga:denese da hina bagade galu, e da simasia ba:i galu. Amo simasi amo ganodini e da da:i dioi galu. Amo da:i dioiba:le e da gola noga:le hame golai.

² *Amaiba:le, e da bagade dawa:su dunu, nabi dunu, ba:la:lusu dunu amola wamuni dawa:su dunu amo simasia e ba:i, ea bai ema olelema:ne, ema misa:ne sia:i. Ilia da misini, amo hina bagade amo ea odagidili lelu. ³ Amanoba, e amane sia:i, “Na simasi goega nina da da:i dioi bagade nabi. Amaiba:le, amo simasi ea bai, na dawa:mu hanai gala.”

⁴ Ilia da hina bagadema amane sia:i, “Hina bagade! Di da eso huluane noga:le esalalalumu da defea. Dia simasi hou ninima adodole ima. Amalalu, amo ea bai ninia da dima olelemu,” amo simasi dawa:su dunu ilia amane sia:i.

⁵ Amo sia: nababeba:le, hina bagade da ilima amane sia:i, “Na asigi dawa:su, na da hame afadenemu. Dilia na simasi ea hou amola bai gilisili nama adoma. Na dafawane dilima sia:sa, be dilia nama hame adosea, na da dadi gagui dunu ilima amane adomu. Dilia bogoma:ne, na da dilia emo amola lobo dagama:ne sia:mu. Amalu dilia diasu amolawane wadela:ma:ne sia:mu. Amalalu, amo diasu da doudafa agoai ba:mu. ⁶ Be dilia da na simasi ganodini sodoi

---

* 2:2: Mui 41:8

liligi amo huluane amola simasi ea bai amola huluane noga:le olelesea, defea, na da liligi bagade dilima imunu amola dunu ilia dilima nodoma:ne sia:mu. Defea! Amaiba:le, simasi ea hou amola ea bai hedolowane olelema.

⁷ Amanoba, ilia dabe hina bagadema adole i, “Hina bagade! Di da dia simasi, amo ninima hidadea adodole ima. Amo nabaluu bai ninia olelemu.”

^{8 - 9} Amalalu, hina bagade da bu adole i, “Na dawa: dilia adodigisu hou na dawa:! Dilia da simasi ea hou amola ea bai gilisili nama hame olelelalu, na da dili huluanema se defele imunu. Amo dawa:beba:le, dilia da gilisili sia: da: dawa:lalu, na asigi dawa:su afadenemusa: nama ogegosa. Hedolo! Simasi ea hou nama adoma. Amasea, dilia da simasi ea bai amola olelemusa: dawa:, amo na da dawa:mu galebe!” Nebiuga:denese da amane sia:i.

¹⁰ Hina bagade ea sia:i amo ilia nababeba:le, ilia bu dabe amane sia:i, “Dia dawa:mu hanai liligi olelemu da hamedei. Dunu afae osobo bagadega da amo olelemu hamedei galebe. Musa: amola wali, hina bagade eno da ea ba:la:lusu dunu, ea nabi dunu amola ea wamuni dawa:su dunu ilima agoaiwane adole ba:su hamedafa adole ba:i. ¹¹ Hina bagade! Dia adoi amo da gasa bagadedafa ba:sa. Osobo bagade dunu da bu adole imunu da hamedei. ‘gode’ ilia fawane da amo adole imunusa: defele gala, be ‘gode’ ilia da osobo bagade dunu gilisisu ganodini hame esala.”

¹² Hina bagade da amo sia: nababeba:le ougi

bagadedafa ba:i. Amaiba:le, e da dadi gagui dunu ilia da bagade dawa:su dunu huluane Ba: bilone sogega esalebe, amo medole legema:ne sia:i dagoi. ¹³ Amaiba:le, ea sia:ga ilia da bagade dawa:su dunu huluane medole legemusa: mo-magei. Amola ilia da Da:niele amola ea samalali medole legema:ne sia:i dagoi.

Gode da Da:nielema Nebiuga:denese ea Simasi Bai Olelei

¹⁴ Amalalu, Da:niele da A:lioge (e da hina bagade ea dadi gagui dunu bisilua galu. Hina bagade da e da bagade dawa:su dunu amo medole legemusa: sia:i) ema asili, ema gebewane sia: sa:i. ¹⁵ Da:niele da A:lioge ema amane adole ba:i, “Abuliga hina bagade da bagade dawa:su Ba: bilone sogega esasulubi, amo medole legema:ne sia:bela:?” Amalalu, A:lioge da Da:nielema bai olelei.

¹⁶ Amola Da:niele da hedolodafa asili, hina bagadema e da bagade dawa:su dunu amo hedolo mae medole legema:ne sia:si. Bai e da hina bagadema ea simasi bai olelemusa: dawa:i. Amo sia: nababeba:le hina bagade da defea sia:i dagoi.

¹⁷ Amalalu, Da:niele e da hi diasuga bu ogo-bele asi. Amalu ea sama dunu udiana amo Ha:nanaia, Misa:iele amola A:salaia, ilima amo liligi huluane olelei. ¹⁸ E da ilima amane sia:i, “Ninia da Gode Hebene ganodini esala Ema sia:ne gadomu da defea. E da ninima asigili fidima:ne sia:ne gadomu da defea. Amola dadi gagui ilia da nini amola eno bagade dawa:su dunu gilisili medole legesa:besa:le, Hina Gode

da ninima Nebiuga:denese ea simasi bai, amo ninima olelema:ne ninia da Ema adole ba:mu!" Da:niele da amane sia:i. ¹⁹ Amalalu, amo gasi ganodini, amo simasi bai dawa:mu gogolei galu, Gode Hifawane amo simasi bai Da:nielema olelei dagoi. Amo hou ba:beba:le, Da:niele da Hebene Godema bagadewane nodoi.

²⁰ Amola Da:niele e da amane nodoi,
"Gode da gasa bagade amola bagadedafa dawa:su.

Eso huluane mae fisili Ema nodonnumu da defea.

²¹ E da eso huluane eso amola gibu ouligilala.
Ea sia:beba:le, hina bagade da hina hamoma:ne heda:sa
amola Ea sia:beba:le ilia da bu dafasa.
E fawane da osobo bagade dunu ilima bagade dawa:su iaha.

²² Liligi huluane wamolegei amo Ea da dawa:le olelesa.

Liligi gasi ganodini wamo dialebe amo hulu dafa E ba:lala.

Hisu da hadigidafa amoga sisiga:i dagoi ba:sa.

²³ Di da na aowalalia Godedafa.
Amaiba:le na da Dima nodosa, amola Dia Dio gaguia gadosa.

Bai Di da nama gasa amola bagade dawa:su iaha.

Amola Di da na sia:ne gadoi amo nabi dagoi.

Di da hina bagade ea simasi bai nama noga:le olelebeba:le,

ninia da hina bagadema adole imunusa: dawa:,"

Da:niele da amane nodone sia:ne gadoi.

Da:niele e da Nebiuga:denese ea Simasi Hou amola Bai Olelei

²⁴ Amaiba:le, Da:niele da A:lioge (ema hina bagade da bagade dawa:su dunu medole lelegema:ne sia:i) ema amane sia:i, “Amo dunu mae medole legema. Dia na hina bagade ema oule masa. Amalalu, na da ea simasia ba:i amo hima bai olelemu.”

²⁵ Amanoba, A:lioge da hedolodafa Da:niele amo hina bagadema oule asi. A:lioge da hina bagadema amane sia:i, “Na da Yuda mugululi asi dunu afae dima oule misi. Amo dunu da dia simasi bai amo olelemusa: dawa:!”

²⁶ Hina bagade da Da:niele (ea dio eno da Beledesia:sa) ema amane adole ba:i, “Beledesia:sa! Di da na simasia ba:i ea hou amola ea bai amo nama olelemusa: dawa:bela:?”

²⁷ Da:niele da ema bu amane adole i, “Hina bagade! Dia simasia ba:i amo bai dima olelemusa:, ba:la:lusu o nabi dunu o wamuni dawa:su dunu da hamedafa esala. ²⁸ Be Godedafa da Hebene ganodini esala. Hifawane da wamolegei liligi huluane ba:musa: dawa:. Gode da amo simasi ganodini hou fa:no misunu, amo liligi dima olelei dagoi. Wali na da amo simasi di da golaia ba:i, amo ea bai dima olelemu!”

²⁹ “Hina bagade! Di da golaia ba:i amo da Gode da fa:no misunu hou amo dima olelei. Amola Gode da wamolegei liligi huluane dawa:beba:le, E da fa:no misunu hou olelei dagoi. ³⁰ Gode da amo wamolegei liligi, nama olelei dagoi. Bai na da baligili bagade dawa:su dunu amo hame. Be bai Gode da di amo simasi ea bai amola dia asigi

dawa:su ea bai noga:le dawa:mu, Gode da hanai galebe.

³¹ Hina bagade! Dia simasi amo ganodini di da dia midadi dununa hamoi bagadedafa baba-gala:lebe ba:i. Di da amo liligi ba:beba:le, bagade beda:i. ³² Amo dununa hamoi bagadedafa ea busa:gi da gouliga hamoi. Ea bidegi amola ea lobo da silifa amoga hamoi. Amola ea bulu ga:su amola masele da balase amoga hamoi. ³³ Ea emo aduna amo da gasa bagade ouli amoga hamoi. Amola emo osa:su da ouli amola laga osobo amo gilisili amoga hamoi. ³⁴ Di amo dununa hamoi bagadedafa sosodolaloba, igi bagadedafa afae goumi da:iya ganodini agele dalebe ba:i. Amola amo igi da bebesola misini, amo dununa hamoi amo ea emo osa:su, (ouli amola laga osobo gilisili amoga hamoi), amo fai. Fabeba:le, ea emo da gagoudane fofonoboi. ³⁵ Amalalu, hedolodafa, dununa hamoi liligi amo ouli, laga osobo, balase, silifa amola gouli amoga hamoi, amo liligi huluane goudane gulu agoai ba:i. Amola fo misini, amo gulu liligi amo huluane mini asili hamedafa ba:i. Be igi bagade amo da dununa hamoi liligi fai, amo da bagade alelalu, goumi bagade agoane ba:i. Amola amo goumi da osobo bagade huluane dedeboi dagoi.”

³⁶ Da:niele da hina bagadema amane sia:i, “Goe da dia simasi hou. Defea na da amo bai dima olelemu!” ³⁷ “Hina bagade! Di da bisilua, hina bagade oda huluane baligi dagoi. Gode da Hebene diasuga esala, amola Hi fawane da di hina bagade hamoi. Hi hamobeba:le, di da

gasa bagade lela amola dunu huluane ilia dia dio gaguaia gadosa.

³⁸ E da di, fifi asi gala dunu amola uda huluane amola ohe fi amola sio fi ilima hina bagade hamoi dagoi. Dia simasia ba:i amo ganodini dununa hamoi liligi amo ea busa:gi ba:i, amo da di fawane. ³⁹ Be dia ouligisu hou da dagolalu, hina bagade eno da dia sogebi lamu. Ea fi da gasa bagade ba:mu be amo dunu ilia da dia gasa agoai hame ganumu. Amola bu fa:no da hina bagade eno da misini, ea da osobo bagade huluane ouligimu. Goe hina bagade da balase agoane, gasa bagade ba:mu. ⁴⁰ Fa:no da hina bagade biyadu misunu. Ea fi da gasa bagadeba:le, ilia da ouli agoai, liligi huluane fananu amo liligi da gagoudana ahoa. Amomane, ouli da liligi huluane gagoudasa, amo defele amo fi da musa: fi huluane goudane wadela:lesimu. ⁴¹ Amola dia simasia ba:i ea bai eno da agoane. Dununa hamoi ea emo osa:su amola emo sasafu da laga osobo amola ouli amoga gilisili hamoi. Amo bai da agoane. Fi misunu da afafae fi agoane ba:mu. Ouli da laga osobo amoma gilisibiba:le, ilia da fonobahadi ouli ea gasa defele ba:mu. ⁴² Be emo sasafu da ouli amola laga osobo amoga gilisili hamoi, amo ea dawa:loma:ne da amo fi la:idi afae da gasa bagade ba:mu be la:idi eno da gasa hame ba:mu. ⁴³ Amola ouli amola laga osobo da gilisi, amo di da ba:i dagoi. Amo bai da agoane. Amo fi dunu ilia hina bagade ilia da uda lasu hou amoga ilia sosogo fi huluane gilisili madelagimusa: dawa:mu. Be ouli amola laga

osobo amo gilisili madelagimu da hamedei. Amo defele, amo fi ea sosogo fi gilisili madelagimu da hamedeiwane ba:mu.

⁴⁴ Amola goe hina bagade dunu esasulubi eso amoga Hebene esalebe Gode da Hinadafa Hou amo da eso huluane dialoma:ne hahamomu. Eno fi amola eno hou da amo Hinadafa Hou amo hasalasi mu hamedeiwane ba:mu. Be Gode Ea Hinadafa Hou da amo gasa bagade fi huluane amo wadela:lesilalu, eso huluane dialumu. ⁴⁵ Di sosodolaloba, goumi gadodili igi agele dalebe ba:i. Amo igi enoga hame digili ba:iwane da sa:ili dununa hamoi amo ouli, balase, laga osobo, silifa amola gouli amoga hamoi, amo fai dagoi. Amola Gode Ea Dio da gadodafa, amo hou fa:no misunu hou dima olelei dagoi. Amola liligi huluane dia simasi ganodini sodoi amo bai huluane, na dima molole olelei dagoi!”

Nebiuga:denese da Da:nielema Bidi I

⁴⁶ Nebiuga:denese da Da:niele ea sia:i nababeba:le, e da osoboga begudui, amola ea fidisu dunuma ilia da Da:nielema nodonomusa: hahawane iasu amola gobebe salasu hamoma:ne sia:i. ⁴⁷ Amalalu hina bagade da Da:nielema amane sia:i, “Dia Gode da ‘gode’ huluane baligi dagoi. E da hina bagade eno huluane baligisa. E da liligi wamolegei huludafa bai olelemusa: dawa:. Na da wali amo hou dawa:i dagoi. Bai di da Gode ea gasaga amo wamolegei liligi nama olelei dagoi. ⁴⁸ Nebiuga:denese da Da:niele amo Ba: bilone sogega ouligisu dunu bagade hamoi dagoi. E da ema liligi noga: idafa bagohame udigili i. Amola Da:niele da ea fada:i sia:ne

iasu dunu ilima hina esaloma:ne sia:i. ⁴⁹ Amola Da:niele da Nebiuga:denesema adole ba:beba:le, e da Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou ilima Ba:bilone sogge ganodini eagene hawa: hamosu i. Be Da:niele hifawane da hina bagade ea diasu ganodini esalumu sia:i dagoi.

3

Nebiuga:denese da Dunu amola Uda ilia da Dununa Gouliga Hamoi Liligi amoma Be Guduli Sia:ne Gadoma:ne Logei

¹ Nebiuga:denese da sia:beba:le, ea ouligisu dunu da dununa amo gouliga hamone, Dula umi sogebi Ba:bilone sogge bagade ganodini bugisi. Amo ea sedade defei da27mida amola ea ba:de defei da3mida agoane ba:i.

² Iliam amo ligisi dagolalu, Nebiuga:denese da eagene ouligisu dunu huluane gilisila misa:ne sia:i. Amola ouligisu dunu bisilua amola amo baligia aligisu da:i, dunu muni ouligisu, fofada:su dunu eno amola diasu fi eno, amo dunu huluane gilisi. Iliam da Nebiuga:denese ea dununa hamoi liligi bagade amo ilegemusa: gilisi. ³ Amola goe dunu bagade dawa:su amola eagene amola amo dunu iliam dununa hamoi amo modale ligiagamusa:, ea midadi aligi lelea,

⁴ sisia:su dunu afae da ha:giwane amane wei, “Dilia fifi asi gala dunu huluane amola sia: hisu hisu dunu amola dunu amola uda huluane noga:le nabima!

⁵ Dilia da dalabede dubi nabimu. Amalalu, diliam da gesami hea:lalu dusu liligi bagohame

amola amo dubi nabimu. Amo dilia nabalalu, defea, dilia beguduli, amo dununa hamoi Nebiuga:denese ea bugi, amoma nodone sia:ne gadoma.

⁶ Nowa da amoma hame sia:ne gadosea, dadi gagui da amo dunu hedolodafa lale, lalu bubugi sawa: bagade amo ganodini galadigimu!”

⁷ Amaiba:le, fifi asi gala dunu amola sia: hisu hisu dunu huluane da gesami hea:sa dusu liligi amo ea ga: lalabolalu, ilia da beguduli, amo dununa hamoi Nebiuga:denese ea bugi, amoma ilia da sia:ne gadoi.

Ilia da Da:niele ea Sama Udiana Ilia Hame Nabasu Hou Hamoi amoma Fofada:i

⁸ Amogalu, Ba: bilone dunu mogili amo da Yu dunu higasu, ilia da Yu dunuma diliwaneya udidima:ne logo doasi dagoi ba:i. ⁹ Ilia da hina bagade Nebiuga:denesema amane sia:i, “Hina bagade! Di da eso huluane mae bogole fifi ahoanumu da defea!”

¹⁰ “Hina bagade dia sema ligi amo da amane sia:i. Gesami hea:lalu liligi ga: nabalalu, dunu huluane da dununa dia loboga gouliga hamone bugi amoma beguduli sia:ne gadoma:ne sia:i dagoi galu. ¹¹ Be nowa dunu da amoga hame beguduli sia:ne gadolalea, dia dadi gagui da amo dunu lale, lalu bubugi sawa: bagade amo ganodini galagamu sia:i galu. ¹² Be Yuda dunu udiana amo ilia da Ba: bilone soqe ouligima:ne di sia:i. Ilia dio da Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou. Amola ilia da dia hamoma:ne sia:i amo hame nabi. Ilia da dia ‘gode’ ema hame

sia:ne gadosa, amola dununa dia hamoi amoma ilia hame beguduli sia:ne gadoi!”

¹³ Hina bagade da amo sia: nababeba:le, ougi bagadedafa ba:i. E amane sia:i, “Amo dunu udi-ana nama oule misa!” ¹⁴ Ili da hina bagadema misini doaga:loba, e da ilima amane adole ba:i,” Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou! Dilia da na ‘gode’ amola na dununa hamoi amoma dilia da sia:ne gadomusa: higasa na da nabi. Amo ilia da sia:dalebe da dafawanela? ¹⁵ Be wali dilia da gesami hea:lalu liligi amo ilia ga: eno nabalalu, dilia beguduli amola dununa hamoi amoma nodone sia:ne gadoma. Be dilia na sia: hame nabasea, dadi gagui da dili lale, lalu bubugi sawa: bagade amo ganodini galadimu. Amola nowa ‘gode’ da dili laluga mae nema:ne fidima:bela:?” Nebiuga:denese da amane sia:i.

¹⁶ Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou da amane sia:i, “Hina bagade! Ninisu da ninia hou hame gaga:mu. Dia ninima adi liligi hamomusa: dawa:sea hamoma.

¹⁷ Ninia da Godedafa Ema hawa: hamosa. E da nini lalu bubugi sawa: bagade amola dia gasa amoga gaga:musa: defele esala. E da amo hamomusa: dawa:sea, E da amo hamomu. ¹⁸ Be E da nini hame gaga:sea, defea, ninia da hame dawa:mu. Be ninia da dia ‘gode’ goma ninia hame sia:ne gadomu. Amola ninia da dia dununa gouliga hamoi amoma hamedafa begudumu.”

*Ili da Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou
Lalu amo Ganodini Galagai Dagoi*

19 Nebiuga:denese da amo sia: nababeba:le ougi bagade ba:i. E da Sia:dala:ge, Misia:ge amola Abedenigou ilia hou dawa:beba:le, ea si da hea:le dagoidafa ba:i. E da ea hawa: hamosu dunuma ilia da lalu ea gasa bagade fesuale agoane bu hahamoma:ne sia:i. ²⁰ Amola e da baligili gasa bagade dadi gagui dunu ilima ilia da Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou ili oule asili, lalu bubugi sawa: bagade ganodini galadagima:ne sia:i.

²¹ Amalalu, ilia da amo uadiana la:gili, amola ilia abula gilisili la:gili, lalu bubugi sawa: bagade amo ganodini galagai. ²² Hina bagade da ea fidisu dunu ilima lalu dogolo bagade heda:ma:ne sia:i dagoi. Amaiba:le, dadi gagui sosodo aligisu dunu ilia Yuda dunu uadiana amo gaguli asili lalu ganodini galagai. Lalu da dogolo bagadeba:le, sosodo aligisu dunu amo nei dagoi ba:i. ²³ Be Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou ili da efega lala:gili, lalu dogoa amodili muwane sa:i.

²⁴ Nebiuga:denese da ili ba:beba:le hedolodafa wa:legadole lelu. E da ea fidisu dunu ilima amane sia:i, "Ninia dunu uadiana ninia la:la:gili amola lalu bubugi sawa: amoga galagai o hame galagaila:? Ilia amane adole i," Ma! Ninia da dunu uadiana galagai."

²⁵ Nebiuga:denese da amane sia:i, "Amaiba:le, na da abuliba:le dunu biyaduyale amo lalu ganodini lalalebe ba:sala:? Amola ilia da mae la:la:gili lalebe. Amola lalu amoga ili da hame nei. Amola dunu biyadu e da 'gode' ea mano agoai ba:sa.

Nebiuga:denese da amo Dunu Udiana Hawane Masa:ne Sia:i, amola Ili Gasigadole Hawa: Hamosu Bagade Ilima I

²⁶ Amanoba, Nebiuga:denese da asili, lalu logo ga:su amo gadenene aligili, amane wei, “Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou! Dilia da Gode Gadodafa amo Ea hawa: hamosu dunu. Dili gadili misa!” Amalalu, ilia da lalu amo yolesili gadili asi dagoi. ²⁷ Amola hina bagade ea eagene ouligisu dunu mimogo amo ili gadenene misini, Yuda dunu udiana amo ba:i. Be ba:loba da ili da laluga hame nei ba:i. Amola ili ba:loba da laluga da ilia abula amola ilia hinabo da laluga hame nei. Amola ilia da:i hodo amoga da lalu mobi gaha agoai da hamedafa nabi.

²⁸ Amola hina bagade da amane sia:i, “Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou ilia Gode Ea Dio nodone gagua gadoma! E da a:igele dunu asunasili, dunu udiana ili gaga:i dagoi. Bai ilia da Ema dafawaneyale dawa:be amola Ema hawa: hamonana. Amola ilia da eno ‘gode’ liligi amoma beguduli sia:ne gadomu higa:iba:le, ilia da na sia: hame nabi, amola ilia da bogomuba:le hame beda:su.

²⁹ Wali na da sema eno ilegesa. Nowa dunu fifi asi gala sia: hisu dunu huludafa amo afae da Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou ilia Gode Ea hou lasogole sia:sea, na dadi gagui dunu da amo dunu ea emo amola lobo huluane hiougili dagagala:ma:mu. Amola ea diasu mugululi, isu salasus agoane hamomu. Gode Bagadedafa da Gaga:su dunudafa. Eno ‘gode’ agoaiwane da hamedafa gala.”

³⁰ Hina bagade da adoi dagoi. Amola e da Sia:dela:ge, Misia:ge amola Abedenigou ilima hawa: hamosu amo da ilia musa: hawa: hamosu baligi, Ba: bilone soge ganodini ilima i.

4

Nebiuga:denese da Eno Simasi Ba:i

¹ Hina bagade Nebiuga:denese da dunu fifi asi gala amola sia: hisu hisu amola dunu huluane osobo bagadega esalu ilima sia: sia:negai agoane, “Na da dilima asigi sia: sia:sa! ² Nabima! Gode Gadodafa da nama musa: hame ba:su amola dawa:digima:ne olelesu gasa bagade hou amo nama olelei dagoi. Amo hou na da dilima olelemu.

³ Gode Gadodafa Ea hou da noga:idafa.

E da musa: hame ba:su amola dawa:digima:ne olelesu gasa bagade hou hamonana.

E da Hina Bagade.

Ea Hinadafa Hou da eso huluane mae fisili dialalalumu.

⁴ Na da Nebiuga:denese. Na da ni diasuga gebewane esalu. Na amola da na hawa: hamosu da defeadafa. Na da liligi bagade gaguiba:le, na da hahawane esalu. ⁵ Be gasi afadafaga na simasi amoga na da beda:i bagade galu. ⁶ Na da Ba: bilone amo ganodini bagade dawa:su dunu huluane amo simasi ea bai nama olelema:ne, nama misa:ne sia:i.

⁷ Amaiba:le, bagade dawa:su dunu, ba:la:lusu dunu, nabi dunu, fefedoasu dunu amola gesami dasu dunu huluane ilia da nama oule misi. Na da na simasi amo ilima olelei. Be ilia da amo

bai nama olelemu hamedei agoane ba:i. ⁸ Fa:no, Da:niele da misi. Na da ema dio eno asuli amo Beledesia:sa. Go da na 'gode' amo ea dio sia:sa. Gode Ea A:silibu da ea dogo ganodini sali dagoi ba:i. Amaiba:le, na simasi amo na da ema adole i. Na da ema amane adoi, ⁹ "Beledesia:sa! Di da bisili ba:la:lusu dunu. Hadigi Gode Ea A:silibu da dia dogo ganodini sali, amo na dawa:. Di da wamolegei hou huluane dawa:. Defea, wali na simasi hou nabima. Amola di da amo ea bai nama olelema.

¹⁰ Na da golai simasia agoane ba:i. Na ba:loba ifa sedade lelebe ba:i. E da osobo bagade dogoa amo ganodini lelu. ¹¹ Amo ifa da bagadedafa alele amola ea banuguma amo da heda:le mua-gadodafa amoga doaga:i ba:i. Amola osobo bagadega dunu fi ilia huluane sodosu. ¹² Goe ifa da lubi huluanedafa da noga:idafa ba:i. Amola amo ea fage da bagohamedafa ba:i. Amola fage amo da osobo bagade dunu huluane nawene sadimu defele ba:i. Ohe sogega fi amo da misini ea ougiha helefishu. Amola sio fi da misini, ea amoda amoga bibisu amola liligi enoenoi ilia da misini, ea fage amo nasu.

¹³ Na da amo simasi goe dadawa:laloba, amola ba:loba da a:igele dunu da Hebene amoga dalebe ba:i. Amo a:igele da liligi huluane ouligisu dawa:. ¹⁴ E da gasa bagade wei amo nabi, 'Goe ifa gelele sa:ima:ne abima! Amalalu ea amoda dadamuma! Amola ea lubi amola ea fage huluane gilifuli fasima. Amola ea ougiha ohe fi go sefasima. Amola sio ea amodaga fi gala sefasima. ¹⁵ Be ifa ea bai amo fawane

yolesima. Amola amo ifa bai bulu agoai ouli amola balase amoga hamoi amoga idinigilisima. Amo ifa bai sogega gisi amola gilisili dialoma:ne yolesima. Amola oubi baea da amo dunuma sa:imu da defea. Amola e amola ohe fi gisiaga gilisili esaloma:mu.

¹⁶ E da ea asigi dawa:su fisili, ode fesuale amoga ohe fi ilia asigi dawa:su defele da ea dogo ganodini dialumu. ¹⁷ A:igele dunu ilia da eso huluane mae golale liligi huluane ba:lala. Ili da amo hou waha sia:i amo ilegei dagoi. Bai dunu fifi asi gala huluane Baligisu Gode da gasa gala amola E da dunu huluanedafa ilima Hina esala, amo ilia da dawa:mu da defea. E da hina hou Hi hanaiga hamosa amola E da fi ouligisu hou eso enoga dunu afae amoga fadegalalu, Ea hanaiga eno dunu ilima (dunu bagade o fonobahadi Hi fawane dawa:) ilima iaha,' a:igele da amane sia:i. ¹⁸ Na da amo simasia ba:i. Defea, wali Beledesia:sa, di da amo simasi bai amo nama adole ima. Na fada:i sia:su ouligisu dunu huluane da nama amo ea bai olelemu hamedeiwane ba:i. Be Gode Ea A:silibu da dia dogo ganodini aligila sa:i dagoiba:le, di da na simasia bai nama olelemusa: dawa:," Nebiuga:denese da amane sia:i.

Da:niele da Simasi Bai Olelei

¹⁹ Amo sia: nababeba:le, Da:niele (ea eno dio da Beledesia:sa) e da fofogadigili beda:iba:le, bu adole imunu gogolei. Be Nebiuga:denese da ema amane sia:i, "Di amo simasi amola ea bai nababeba:le, mae beda:ma!" Beledesia:sa da bu adole i, "Hina bagade! Goe simasi ea hou amola

ea bai da dima ha lai dunu ilima doaga:mu da defea galu. ²⁰ Dia ifa afae bagade ba:i. Amo ea banuguma da mu amoga doaga:idafa ba:i amola osobo bagade fi dunu huluane amo ba:i. ²¹ Goe ifa da lubi huluanedafa da noga:idafa ba:i. Amola amo ea fage da bagohamedafa ba:i. Amola fage amo da osobo bagade dunu huluane nawane sadimu defele ba:i. Ohe sogega fi amo da misini ea ougiha helefishu. Amola sio fi da misini, ea amoda, amoga bibisu amola liligi enoenoi ilia da misini, ea fage amo nasu.

²² Hina bagade! Amo ifa fedege da difawane. Dia gasa da bagade heda:iba:le, fedege agoane muagado doaga:i dagoi. Di da osobo bagade dunu huludafa ouligisa.

²³ Dia simasi amo ganodini amane ba:i. Amola dia ba:i a:igele dunu da Hebene amoga dalebe ba:i. Amo a:igele da liligi huluane ouligisu dawa:. E da gasa bagade wei agoane nabi, 'Goe ifa gelele sa:ima:ne abima. Amalalu ea amoda amola dadamuma! Amola ea lubi amola ea fage huluane gilifuli fasima. Amola ea ougiha ohe fi go sefasima. Amola sio ea amodaga fi go sefasima. Be ifa ea bai amo fawane yolesima. Amola amo ifa bai bulu agoai ouli amola balase amoga hamoi amoga idiniginisima. Amo ifa bai sogega gisi amola gilisili dialoma:ne yolesima. Amola oubi baea da amo dunuma sa:imu da defea. Amola e amola ohe fi gisiaga esalumu da defea. E da ea asigi dawa:su fisili, ode fesuale amoga ohe fi ilia asigi dawa:su defele da ea dogo ganodini dialumu,' a:igele da amane sia:i.

²⁴ Hina bagade! Goe simasi ea bai da agoane. Gode Gadodafa da fa:no dima misunu hou olelei dagoi. ²⁵ Di da dunu amola uda ilia gilisisu amoga sefasi dagoi ba:mu. Amola di da asili ohe sogega di amola ohe fi da gilisili esalumu. Amola di da bulamagau agoane gisi nanumu. Amola di da hamega gadili golamu amola oubi baea da di da:iya sa:imu. Di da amanewane ode fesuale esalumu. Amalalu di da Gode Gadodafa amo da fifi asi gala ilima Hinadafa esalebe, amo di da dafawaneyale dawa:mu. Amola E da hina hou Hi hanaiga hamosa amola E da fi ouligisu hou eso enoga dunu afae amoga fadegalalu, Ea hanaiga eno dunu ilima (dunu bagade o fonobahadi Hi fawane dawa:) ilima iaha, amo di da dawa:mu. ²⁶ Dia da a:igele ea adobe amo nabi dagoi. E da ifa bai amo da osoba amoga:iwane dialumu sia:i. Amo bai da agoane. Di da Gode Hifawane da osobo bagade fifi asi gala amola liligi huluanedafa ouligisa, amo dafawaneyale dawa:lalu, defea, di da bu hina bagade dunu hamomu.

²⁷ Amaiba:le, hina bagade! Na dima adoi amo di nabima. Wadela:i hou amo fisima. Di da moloidafa hou fawane hamoma. Amola nowa dunu liligi hamedei galea dia fidima. Amalalu, dia da bagade gaguiwane wali dia gagui defele ba:mu," Da:niele da amane sia:i.

²⁸ Fa:no, amo hou huludafa da hina bagade Nebiuga:denese ema doaga:i. ²⁹ Ode afae da gidigilalu, eso afaega e da asili diasu Ba:bilone ganodini amo ea gadodili fila ahoasu amoga ahoanoba, ³⁰ e amane sia:i, "Ba:bilone moilai

bai bagade da bagade amola bisili noga:idafo. Amo moilai bai bagade nisu na hadigi amola na gasa amola na baligisu hou amo dunu huluane ba:ma:ne amola nama nodoma:ne, nisu da gagui dagoi.”

³¹ Ea sia:ne gabe galu, Hebene amoga sia: afae misini amane nabi, “Hina bagade, Nebiuga:denese! Dia na sia: nabima! Gode da dia gasa bagade ouligisu hou amo dima fadegai dagoi. ³² Di da dunu amola uda ilia gilisisu amoga sefasi dagoi ba:mu. Amola di da asili ohe sogega di amola ohe fi da gilisili esalumu. Amola di da bulamagau agoane gisi nanumu. Amola di da hamega gadili golamu amola oubi baea da di da:iya sa:imu. Di da amanewane ode fesuale esalumu. Amalalu di da Gode Gadodafa amo da fifi asi gala ilima Hinadafa esalebe, amo di da dafawaneyale dawa:mu. Amola E da Hina: hou Hi hanaiga hamosa amola E da fi ouligisu hou eso enoga dunu afae amoga fadegalalu, Ea hanaiga eno dunu ilima (dunu bagade o fonobahadi Hi fawane dawa:) ilima iaha, amo di da dawa:mu!”

³³ Hedolodafa, a:igele ea sia:i defele, amo hou da doaga:i dagoi. Nebiuga:denese da dunu amola uda amo ilia gilisisu amoga sefasi dagoi ba:i. E da bulamagau agoane, gisi nanu. Oubi baea da ea da:i da:iya sa:i amola ea hinabo da sedagili buhiba ea hinabo defele ba:i amola ea ifi sewe go da ma:ni amo ea ifi agoai ba:i.

Nebiuga:denese da Godema Nodosu

³⁴ Nebiuga:denese da amane sia:i, “Amalalu, ode fesuale amo gidigili, na da mu amoga ba:le

gadole, na asigi dawa:su da bu noga:i misi. Amanoba, na da Gode Gadodafa Ema nodoi. Na hahawane bagadeba:le, Ea hadigi Dio amo nodone gagui gadoi, amane,

‘Hina Gode Bagadedafa da eso huluane Hinawane ouligilalumu.

³⁵ E da osobo bagade dunu huluane ouligisa.

Amola E da Ea ouligibi amo da liligi fonobahadi agoane ba:sa.

Amola E da a:igele fi dunu amola osobo bagade fi dunu huluane ouligisa.

E da liligi afae hamomusa: sia:nanu dunu enoga Ea logo hame ga:mu.

Amola ea sia:i amo da enoga hame gua:ne fasimu.’

³⁶ Na doulasi fisi dagoi ba:loba, Gode da na musa: ouligisu hou amola na hadigi amola na gasa nama bu i. Na fidisu dunu amola na eagene dunu da na hahawane bu yosia:i. Amola na hadigi gasa bu lai da na musa: hadigi amo baligili ba:i.

³⁷ Amaiba:le, wali, na Nebiuga:denese, na da hahawane bagade Gode Hebene amo ganodini esalebe amoma, na da Ea Dio gaguia gadosa. E da eso huluane moloidafa fawane hamosa. Amola E da nowa dunu hina: dio gaguia gadosa amola gasa fi hamosa, E da amo dunu bu fonobomusa: dawa:!”

5

Hina bagade Belesia:sa da Lolo Nabe Bagade Hahamoi

¹ Belesia:sa e da Ba: bilone amo ganodini hina bagade dunu esalu. E da lolo nasu bagade hamoi. E da ea lolo nasu amo ganodini ea ouligisu boboga amo 1000 agoane misa:ne wei. Amo gilisisu amo ganodini, ilia da waini hano manu. ² Ili da waini nananoba, Belesia:sa da ea hawa: hamosu dunuma ilia da hano dili nasu faigelei gouli amola silifa amoga hamoi, amo liligi ea eda Nebiuga:denese ea da musa: Gode Ea diasu Yelusalemega lai, amo gaguli misa:ne sia:i. Belesia:sa ea hanai da e amola ea dunu boboga, ea udadafa ilia amola ea gidisedagi uda ili hulu gilisili manusa: dawa:i.

³ Hawa: hamosu dunu da faigelei amola ofodo gouliga hamoi amo huluane gaguli misini, ilia huluane da amo faigelei amoga waini mai. ⁴ Ili waini hano amo nanoba, ilia da ogogole 'gode' amo da gouli, silifa, balase, ifa amola igi amoga hamoi, amo loboga hamoi ogogosu 'gode'ma nodosu.

⁵ Amola hedolodafa dunu ea lobo fawane (dunu da:i hodo hame) amo da misini, hina bagade ea diasu dobea amoga sia: dedenenebe ba:i. Amola gamali la:ididi nebeba:le, Belesia:sa da amo dunu ea lobo amo noga:le ba:i. ⁶ Belesia:sa da amo hou ba:beba:le bagadedafa beda:i. Amola ea odagi da afadenene haliga:i agoane ba:i. Amola ea muguni da bagadewane yagugui. ⁷ E da gasa bagade wele sia:i, "Ba:la:lusu dunu, gasumuni ba:su dunu amola fefedoasu dunu huluane misa:ne sia:ma." Ili da huluane gilisilalu, e da ilima amane sia:i, "Nowa da amo dedei ea bai nama adolalu,

na da ema abula sesedado ouligisu dunu ilia salasu defele yoiyai imunu e sia:i. Amola sia:ine gouliga hahamoï ili asogoaga ligisisia, ea dio da bagade ba:mu. Amola e da Ba: bilone soqe amo ganodini hina bagade osoda agoane ba:mu!”⁸ Amalalu, bagade dawa:su dunu huluane da misini be dedei amo ilia da idimu gogolei amola bai Belesia:sama olelemu hamedeiwane ba:i.⁹ Amola hina bagade Belesia:sa da bagadedafa beda:i. Amola ea odagi afadenene, baligili haliga:i agoane ba:i. Amola bagade dawa:su dunu ilia da adi hamoma:bela:le bagadewane dawa:lalu.

¹⁰ Belesia:sa eme da hina bagade amola bagade dawa:su dunu ilia wele sia:su nababeba:le, e da ha:i nasu seseiga fila asi. Amalalu, e amane sia:i, “Hina bagade! Di eso huluane esalalalumu da defea. Bagadewane mae fofogadigima amola amo liligi bagade mae dawa:ma. ¹¹ Dunu afae da dia soqe amo ganodini esala, amo ea dogo ganodini Gode Ea A:silibu da aligila sa:i dagoi. Amola dia ada da musa: hina bagade esaloba, amo eso galu, ea ba:lobada, amo dunu da ‘gode’ huluane ilia dawa:su noga:i amo defele dawa:i dagoi. Amaiba:le, dia ada Nebiuga:denese da amo dunu bagade dawa:su dunu fi amo ganodini bisilua hamoi dagoi. ¹² Bai amo dunu da dawa:su enoenia dawa:su galu. Amola e da simasi ea bai olelesu dawa:, amola e da wamolegei liligi huluane dawa:. Amo dunu ea dio da Da:niele, be hina bagade Nebiuga:denese da ema dio eno asuli amo Beledesia:sa. Amaiba:le, Da:niele amo dedei liligi ea bai huluane dima olelema:ne, e da

dima misa:ne sia:ma!”

Da:niele da Sia: Dobe da:iya Dedei amo Bai Olelei

¹³ Amalalu ilia da hedolowane Da:niele oule misini, e da ganodini golili sa:ili hina bagade dunu amola dafulili fi. Hina bagade da ema amane sia:i, “Di da Da:niele, amo musa: na ada Nebiuga:denese da Yuda sogega lale guiguda: oule misi. Di da amo dunula:? ¹⁴ Na amane nabi, Gode Ea A:silibu da dia dogo ganodini aligila sa:i dagoi, amola di da bagade dawa:su dunu. ¹⁵ Na da bagade dawa:su dunu ili da amo dedei idima:ne amola ea bai nama olelema:ne ili mafia:ma:ne wei. Be ilia da amo idimu amola bai olelemu hamedei agoane ba:i. ¹⁶ Be na amane nabi, di da wamolegei liligi huluane dawa:mu defele esala. Di da amo dedei ea bai nama adolalu, na da dima abula sesedado ouligisu dunu ilia salasu defele yoiyai imunu. Amola sia:ine gouliga hahamoi dia asogoaga ga:sisia, dia dio da bagade ba:mu. Amola di da Ba: bilone hina bagade soge amo ganodini eagene hina bagade amo bagia osoda agoane ba:mu.”

¹⁷ Da:niele da dabe amane sia:i, “Mae dawa:ma! Dia liligi imunu dawa:i galea disu lamu da defea o amo liligi dunu enoma ima. Be amo dedei na da dima idimu amola ea bai dima olelemu.

¹⁸ Nabima! Gode Gadodafa esala amo Ea da musa: dia ada Nebiuga:denese amo gasa bagade amola hadigi hamoi dagoi. ¹⁹ E da gasa bagadedafa hamoi galu. Amaiba:le, fifi asi gala dunu amola uda huluane amola sia: hisu hisu huluane da ema bagadewane beda:i. E da dunu

afae medole legemusa: dawa:lalu, e da amo dunu medole legei. E da dunu eno gaga:musa: dawa:lalu, amo dunu da esalebe ba:i. E da dunu afae ea dio gagua gadoma:ne dawa:lalu, e da amanewane hamoi. Amola e da dunu afae banenesili osa:la heda:musa: dawa:lalu, e da amanewane hamoi.

²⁰ Be dia ada ea hou da heda:le, e da gasa fi hou, hame asigi hou amola hame nabasu hou enoenoi amoga wadela:i hou hamosu. Amo hou Gode da ba:beba:le, E da ea hina bagade hou amola ea dio bagade huluane fadegale fasili, e da dafai dagoi. ²¹ E da dunu amola uda ilia gilisisu amoga sefasi dagoi ba:i. Amola e da asili ohe sogega e amola ohe da gilisili esalu. Amola e da bulamagau agoane gisi nanu. Amola e da hamega gadili golai amola oubi baea da e da:iya sa:i. E da amanewane ode fesuale esalu. Amalalu e da Gode Gadodafa amo da fifi asi gala ilima Hinadafa esalebe, amo e da dafawaneyale dawa:i. Amola E da Hina hou Hi hanaiga hamosa amola E da fi ouligisu hou eso enoga dunu afae amoga fadegalalu, Ea hanaiga eno dunu ilima (dunu bagade o fonobahadi Hi fawane dawa:) ilima iaha, amo e da dawa:i galu.

²² Di da Nebiuga:denese ea manoba:le, amo hou huluane dawa:le dagoi. Be di da gasa fi hamone amola dia hou da hame fonoboi ba:sa. ²³ Be di da Gode Hebene amo ganodini esala, Ema hasalasimusa: dawa:i. Di da hano dili nasu faigelei gouli amola silifa amoga hamoi, amo liligi dia ada Nebiuga:denese ea da musa: Gode Ea diasu Yelusalemega lai, amo gaguli misa:ne

sia:i. Amalalu di amola dia dunu boboga amola dia udadafa amola dia gidisedagi uda hulu gilisili amoga nasu. Amola dilia da waini hano amo nanoba, dilia da ogoole 'gode' amo da gouli, silifa, balase, ifa amola igi amoga hamoi, amo ogogosu 'gode', amo da hame naba, hame ba:sa amola hame dawa:sa, ilima dilia da nodosu. Godedafa da dilia esalusu logo amola dia bogosu logo amola hou huluanedafa ouesala. Be dilia da Ema hame nodosa amola Ea Dio hame gagua gadosa. ²⁴ Amaiba:le, Gode da amo sia: loboga dedema:ne asunasi dagoi.

²⁵ Goe sia: da agoane dedei diala amo, 'Idi, idi, dioi defei, afafasu.' ²⁶ Amola goe sia: bai da agoane. 'Idi' amo ea bai da Gode da dia ouligisu eso idi dagoi. Amola wali dia hina bagade dagosu eso da doaga:i dagoi. ²⁷ 'Dioi defei' amo ea bai da Gode da dia dioi defei ba:i dagoi amola E da dia dioi defei da haga:i amola defele hame ba:i.

²⁸ 'Afafasu' amoea bai da Gode da dia ouligisu fi amola soge amo afafae dagoi. La:idi E da Midia fi ilima i dagoi. La:idi eno E da Besia fi ilima i dagoi."

²⁹ *Belesia:sa da amo sia:, nababeba:le, e da ea hawa: hamosu dunuma ilia da abula sesedado ouligisu dunu ilia salasu defele yoiyai Da:niele ema imunu sia:i. Amola sia:ine gouliga hahamoi ea asogoaga ga:sima:ne sia:i. Amola e da Ba: bilone soge amo ganodini Da:niele eagene hina bagade e bagia osoda agoane hamoi. ³⁰ Amo gasi amoga, Midia fi dunu da misini, Belesia:sa (Ba: bilone hina bagade galu) amo medole legei

---

* 5:29: Mui 41:42

dagoi. ³¹ Amola Midia hina bagade dunu amo Da:liase, e Ba: bilone soge huluane lai dagoi. Amo esoga, Da:liase ea esalebe ode gidigi da62 galu.

6

Ilia Da Da:niele amo Oule Asili, Laione Wa:me Bagade Esalebe Uli Dogoi Amoga Galagudui

¹ Hina bagade Da:liase da ouligisu dunu 120 amo ea ouligisu fi amo ganodini fi di-alu ouligimusa: ilegei. ² Amola e da amo ouligisu dunu boboga amo ilia hawa: hamosu amo ouligima:ne, e da Da:niele amola dunu aduna eno ilegei dagoi. ³ Amola hina bagade, ea sodoloba, Da:niele ea hawa: hamosu da eno ouligisu ilia hawa: hamosu baligi dagoi. Amaiba:le, Da:liase da Da:niele ema Besia sogega ouligisu bisilua ilegemusa: dawa:i galu. ⁴ Amalalu, ouligisu dunu eno ilia da mudale ba:i. Ilia da Da:niele amo dafama:ne adoba:su logo hogolalu. Be amo fofada:su, amo ganodini da Da:niele ea giadofai afae hame ba:i. Amola Da:niele e da moloidafa dunuba:le, ea hawa: hamosu da noga:idafa ba:i. Amola e da afae hamedafa giadofasu. ⁵ Ilia ilisu amane sia: dasu, "Ninia da Da:niele ea hawa: hamosu amo ganodini giadofai hame ba:mu. Be Da:niele da Gode Ea sema amoga fa:no bobogesa. Amaiba:le, ninia da amo hou ganodini dafama:ne adoba:su hogomu da defea."

⁶ Amaiba:le, ilia asili da hina bagade amo ba:la asili, ema amane sia:i, "Hina bagade, Da:liase! Di da eso huluane noga:le esalalalumu da defea!"

⁷ Ninia dia soge eagene dunu huluane, amo

ninia da gilisili sia: dalu agoane sia: sa:i dagoi. Dia sema gasa bagade hamoma. Amola ninia hanai da dia dunu huluanema olelema. Dia sema agoane legema, amo eso 30 amoga, dunu huludafa da 'gode' huluane amola dunu huluane ilima mae sia:ne gadole esaloma:ne sia:ma. Iliā da dima fawane sia:ne gadoma:ne sia:ma. Amola dunu afaega, amo sema legebe go wadela:lisisia, dia dadi gagui dunu da amo dunu laione wa:me uli dogoi amo ganodini galagudumu, amo di sia:ne ilegema.”

⁸ “Defea, hina bagade! Di amo sema ilegema amola dia dio dedema. Amalalu, amo sema da Midia amola Besia amo dunu fi ilia sema bagade ba:mu. Amola amo sema afadenemu da hamedeiwane ba:mu. ⁹ Amalalu, Da:liase da amo sema ilegei. Iliā da sema dedene amola Da:liase da amoma gasa ima:ne ea dio dedei dagoi. ¹⁰ Da:niele da amo sema legei nababeba:le, e da wale gadole asili, ea diasuga asi. Ea diasu ganodini amo sesei gadodili dialebe ba:i. Amo ganodini fo misa:ne agenesi amo da Yelusaleme moilai bai bagadega, ga ba:legai. Ea eso huluane hou amo defele, e da muguni bugili, Godema sia:ne gadosu. E da eso afae amoga udiana agoane sia:ne gadoi.

¹¹ Da:nielema ha lai dunu da Da:niele amo Godema sia:ne gadolalebe ba:lōba,

¹² ilia da asili, ilia hina bagadema Da:niele ea hou fofada:musa: asi. Iliā da ema amane sia:i, “Hina bagade! Dia da sema legele, dio dedei dagoi. Di da sema agoane legei, amo eso 30 amoga, dunu huludafa da 'gode' huluane

amola dunu huluane ilima mae sia:ne gadole esaloma:ne sia:i. Iliia da dima fawane sia:ne gadoma:ne sia:i. Amola dunu afaega, amo sema legebe go wadela:lisisia, dia dadi gagui dunu da amo dunu laione wa:me uli dogoi amo ganodini galagudumu, amo di sia:i,” ilia sia:i. Amo sia: nababeba:le, hina bagade da amane sia:i, “Dafawane! Amo sema hamoi da gasa bagadedafa. Amo da Midia amola Besia ninia sema. Amola afadenemu da hamedei.”

¹³ Amalalu, ilia da Da:liase ema amane sia:i, “Yuda mugululi asi dunu afae amo Da:niele, amo dunu e da dia sia: amo gua:ne fasi dagoi. Amola eso huluane e da ea Godema eso afaega udiana agoane sia:ne gadolala.

¹⁴ Hina bagade da amo sia: nababeba:le, e da da:i dioi bagade ba:i. Amola e da Da:niele gaga:musa: dawa:i galu. E da Da:nielema fidisu logo eno olelemusa: dadawa:laloba, eso sa:i.

¹⁵ Amola daeya agoane Da:nielema ha lai dunu da ema misini, amane sia:i, “Hina bagade! Di dawa:! Ninia Midia fi amola Besia fi amo ninia hou amo ganodini, adi sema amo hina bagade legemusa: dawa:lalu amo sema da mae afadenene amaiwane dialumu!”

¹⁶ Amaiba:le, Da:liase da ea dadi gagui ilima ilia Da:niele afugili oule asili, laione wa:me ilia diasu dogoi amo ganodini galaguduma:ne sia:i. Amola e da Da:nielema amane sia:i, “Di da dia Gode Ea hawa: hamosu hahawane hamonana. E da di gaga:mu da defea.” ¹⁷ Iliia da Da:niele amo laione wa:me uli dogoi amogili sanasi dagoi. Amalalu ilia igi bagade afae lale logo amoga ga:si dagoi. Amola, hina bagade da ea amola

ea eagene ouligisu dunu ilia gobele ilegesu liligi amo igi da:iya ado ligisi. Dunu enoga wamo Da:niele fidisa:besa:le, agoane hamoi.

¹⁸ Fa:no, hina bagade da hi diasuga bu ogobeles misini, amo gasi ganodini e da ha:i mae nawane esalu. Amola dunu amola uda ema hahawane sia: mae sia:ma:ne sia:i. Amola e da afae hamedafa golale ba:i.

Gode Ea da Da:niele Laione Wa:mega Wadela:ma:ne Hame Fisiagai

¹⁹ Hahabedafa hina bagade da wa:legadole, hedolodafa asili, laione wa:me uli dogoiga doaga:i. ²⁰ Amoga:i doaga:lalu, e da beda:iwane Da:nielema amane wei,

“Da:niele! Di da eso huluane esalebe Gode amo Ea noga:i hawa: hamosu dunu. Gode da di amo laione wa:mega mae gasomoma:ne di gaga:musa: defele ba:bela:?”

²¹ Da:niele da laione wa:me uli dogoi ganodini esala, ema amane sia:i, “Hina bagade! Di eso huluane esalalalumu da defea. ²² Gode Ea a:igele dunu asunasili amo misini, da laione wa:me ilia lafi ga:i. Gode da na hou amo ganodini, giadofai hame ba:beba:le, amola dima wadela:i hou hame hamoiba:le amoga E da na noga:le fidi.

²³ Hina bagade da hahawane bagadedafa ba:i. Amananoba, e da ilima amane sia:i, “Da:niele lale gadodili oule masa!” Ili e gadodili oule asili, ea da:iga se lai ganabeya:le hogoi be hame ba:i. Bai e da Godema dafawaneyale dawa:beba:le, agoane hamoi. ²⁴ Amalalu, hina bagade da sia:beba:le, dadi gagui da dunu amo da Da:nielema fofada:i, amo amola ilia uda

amola mano, huluane laione wa:me uli dogoiga galagudui. Amola sanasinanoba, uli dogoiga daloba, hedolodafa laione wa:me ilia da soaga:la: gadole, ilia gasa huluane goudane sasali.

²⁵ Amalalu, hina bagade Da:liase da dunu amola uda fifi asi gala amola sia: hisu hisu ilima meloa dedene i, amane,

“Na dilima asigi sia: sia:sa.

²⁶ Na ouligibiga esalebe fi dunu amola uda!

Dilia na sia: goe noga:le nabima.

Dilia da Da:niele ea Gode

amo Ea Dio bagade nodone gaguia gadoma.

Amo Gode da eso huluane esalalalumu.

E da Hina Bagade eso huluane fifi ahoanumu.

Amola Ea gasa da hamedafa fisili,

eso huluane amanewane dialumu.

²⁷ E da dunu amola uda mae se lama:ne gaga:musa: dawa:.

E da Hebene amola osobo bagade amo ganodini musa: hame ba:su

amola dawa:digima:ne olelesu gasa bagade hou hamonana.

E da Da:niele amo laione wa:me amoga mae gasomoma:ne gaga:i dagoi.

²⁸ Amola Da:liase e hina bagade esalebe eso amogalu da Sailase (Besia dunu) da ea sogebi lai dagoi. Amo eso huluane ganodini Da:niele da hahawane ouligisu mimogo dunu bagadedafa esalu.

*Da:niele da ea Simasi Hou amo Adodoi
(Da:niele 7:1—12:13)*

7

Da:niele da Simasia Ba:i. Amo Ganodini E da Ohe Biyaduyale Ba:i

¹ Ode age amoga Belesia:sa da Ba: bilone amoga hina bagade esalu, na, Da:niele, na da gasia simasi amo ganodini ba:i. Na da amo simasi ea hou dedei dagoi. Amo simasi na da agoane ba:i.

² Fo bagade da gusudili, guma:dini, gadili amola ganodini amoga manebe ba:i. Foga fabeba:le, hano wayabo bagade da hano gafului bagade ba:i.

³ *Amalalu, ohe fi hisu biyaduyale gala bagadedafa da hano bagade amo ganodini gado agoane manebe ba:i. ⁴ †Ohe bisili age da agoane. E da laione wa:me amo da ougia bagade buhiba ougia agoane ba:i. Amola na ba:loba da ea ougia amo hiougili, fadegai dagoi ba:i. Amalalu, amo ohe da wa:lesili dunu agoane lelebe ba:i dagoi. Amola dunu ea dawa:su defele ema i dagoi ba:i.

⁵ Amola na ba:loba, ohe fi ageyadu amo bea amo dunu agoane lelebe ba:i. Amo bea ohe da didifi gasa udiana amo ea lafi ganodini ba:i. Amola sia: afae da ema misi agoane nabi, "Defea! Dia hanaiga defele hu moma," amo sia: nabi.

⁶ Amola na bu sosodoloba, ohe fi osoda eno ba:i. Amo ohe da lebade agoane ba:i. Be ea baligiga sio ougia agoane ba:i. E da busa:gi biyaduyale gala amola ea hou da ouligisu bagade ea hou agoane ba:i.

---

* 7:3: Wamolegei Sia: Olelesu 13:1; 17:8 † 7:4: Wamolegei Sia: Olelesu 13:2

7 ‡Na bu sosodoloba, ohe biyadu ba:i. Amo ohe da gasa bagade amola nimi bagade ba:i. Amola amoba:le na da beda:i. E da bese bagadedafa amola liligi gasa bagade amo nana manebe ba:i. Amola e da liligi huluane wadela:lesila manebe ba:i. Ohe fi oda da agoai hame ba:i. Amola ea busa:gia hono nabuane agoane ba:i. 8 §Na da bu ha:giwane sosodolalu, amo hono nabuane amo ganodini, hono afae fonobahadi heda:lebe ba:i. Goe hono fonobahadi da hono udiana eno amo hiougili, fadegale fasi dagoi. Amo hono ganodini da dunu ea si defele ba:i amola e da lafi gala, amoga gasa fi sia: bagade manebe nabi.

Da:niele ea Simasi amo Ganodini da Dunu Eso Huluane Esalalalu amola Esalalalumu amo Ba:i

9 **Amola na da sosodoloba, ilia da fisu amo gaguli misini ligisi. Amola Hemonega Esalu Dunu, amo da fisu afae da:iya amogai fibi ba:i. Ea abula da ahea:yaidafa amola anegagi hano agoane ba:i. Amola Ea busa:gi hinabo amo da ahea:yai, sibi ea hinabo agoai ba:i. Goe fisu da wagebei emo (da:i sia: da wili [wheel]) legebe ba:i amola fisu amoga lalu gona:su da:gini ga:ga:la:lebe ba:i. 10 ††Lalu bagade da fisu amoga ga ahoanebe ba:i. Dunu amola uda osea:idafa da Hina Gode Ea hawa: hamomusa:gini lelu. Amola dunu amola uda osea:idafa baligili da Ea

---

‡ 7:7: Wamolegei Sia: Olelesu 12:3; 13:1 § 7:8: Wamolegei Sia: Olelesu 13:5-6
 ** 7:9: Wamolegei Sia: Olelesu 20:4
 Wamolegei Sia: Olelesu 1:14 †† 7:10: Wamolegei Sia: Olelesu 5:11; b Wamolegei Sia: Olelesu 20:12

midadini lelu. Amalalu, fofada:su gilisisu da fili, fofada:su Buga huluane amo houga:i dagoi ba:i.

¹¹ Na ba:laloba, hono fonobahadi amo da gasa fi sia: bagade sia: dalebe na da nabi. Amalalu, ilia da ohe biyadu amo lale medole legele, ea da:i huluane lalu ganodini galagale, ea da:i huluane laluga gugunufinisi dagoi ba:i. ¹² Be Gode da ohe udiana eno, ilia bu fonobahadi fawane bu esaloma:ne, hame fane lelegei. Be E da ilia gasa bagade ouligisu hou amo fadegai dagoi.

¹³ ††Amola na simasi ganodini liligi amo da osobo bagade dunu agoane ba:i. E da nama doaga:musa: manebe ba:i. Mu mobi da Ea da:i amo sisiga:i. E da Hemonega Esalu Dunu amoga asili, gousa:i. ¹⁴ §§Gode da amo Dunuma gasa bagade ouligisu sogebi i. Bai fifi asi gala sia: hisu hisu amola fi hisu hisu huluane da amo Dunuma nodone hawa: hamomu, Gode da hanai galu. Ea Hinadafa Hou da eso huluane mae fisili, dialalalumu.

Dunu Eno da Simasi Ea Bai amo Da:nielema Olelei

¹⁵ Na da goe simasi ba:beba:le, bagade fofogadigili, da:i dioi nabi. ¹⁶ Na da asili, dunu afae gadenene lelu ema simasi ea ba:i nama olelema:ne sia:i. Amalalu, e da bai amo nama olelei. ¹⁷ E amane sia:i, “Goe ohe fi biyaduyale bagade amo da osobo dogone fi biyaduyale gala amo gasa bagade ilia da osobo bagadega

---

†† 7:13: Ma:diu 24:30; 26:64; Maga 13:26; 14:62 Luge 21:27; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7, 13; 14:14 §§ 7:14: Wamolegei Sia: Olelesu 11:15

heda:mu. ¹⁸ *** Amola Gadodafa Gode amo Ea fi dunu da Ea gasa lale, amo gasa ilia da mae fisili, eso huluane gagui dialumu!”

¹⁹ Amalalu, na da ohe biyadu amo ea hou ema adole ba:i. Amo ohe da eno ohe agoai hame. Na da ema bagade beda:i. Ea ifi da balasega hamoi amola ea bese da ouliga hamoi. Amoga e da dunu goudasu amola ilima osa:gisu. ²⁰ Amola na da eno liligi dawa:mu hanai galu. Amo da ohe ea dialuma da:iya hono nabuane heda:lebe ba:i, amola hono afae da fa:no heda:le, hono udiana eno duga:le fasi. Amo hono da si amola lafi gala. Ea lafidili, e da gasa fi sia: bagade sia: dalu. Amoga, dunu huluane da bagade beda:i.

²¹ ††† Na da ba:laloba, amo hono da Gode Ea fi dunu ilima gegenanu, ili hasali.

²² ‡‡‡ Amalalu, Hemonega Esalu Dunu amo da misini, fofada:nanu, E da Gode Gadodafa amo Ea fi da bisilua fi E da sia:i dagoi. Gode Ea fi dunu ilia gasadafa lamu eso da doaga:i dagoi. ²³ Dunu amoma na da simasi bai adole ba:i, e da amo bai nama olelei, amane, “Ohe biyadu amo ea bai da osobo dogone fi misunu. Amo fi da osobo dogone fi eno amoga hisu ba:mu. Amo fi da osobo bagade fifi asi gala amo huluane goudane, amoga osa:la heda:mu. ²⁴ §§§ Hono nabuane da hina bagade nabuane ilia da amo osobo dogone fi ouligimu. Amalalu, hina bagade afae eno (e da musa: hina bagade ema hisu ba:mu) amo da

---

*** 7:18: Wamolegei Sia: Olelesu 22:5 ††† 7:21: Wamolegei Sia: Olelesu 13:7 ‡‡‡ 7:22: Wamolegei Sia: Olelesu 20:4 §§§ 7:24: Wamolegei Sia: Olelesu 17:12

misini, eno hina bagade udiana amo huluanema
osa:la heda:mu.

²⁵ *E da Gadodafa Godema lasogole sia:ga
gegemu amola e da Gode Ea fi dunu ilima
banenesimu. E da ilia Godema nodomusa:
Lolo Nabe amola Gilisisu, amo afadenene amola
ga:simusa: dawa:mu. Amo hina bagade da
ode udiana amola oubi gafeyale amoga Gode Ea
fi dunu ilima nimi bagade hinawane esalumu.

²⁶ Amalalu, Hebene ganodini gasolo da gilisili
fofada:nanu, amo hina bagade ea gasa fade-
gale, e amola gugunufinisimudafa. ²⁷ †Amalalu,
Baligili Gadodafa Gode da osobo bagade fifi asi
gala huluane ilia hadigi amola ilia gasa amo
samogene, Ea fi dunu ilima imunu. Amalalu,
ilia gasa da hame dagole, eso huluane amaiwane
dialalalumu. Osobo bagade hina dunu huluane
da Gode Ea fi dunu ilia sia: nabimu amola ilia
hawa: hamosu hamonanumu!”

²⁸ Defea! Amo simasia ba:i ea bai olelesu da
dagoi. Na da bagade beda:iba:le, na odagi da
haliga:i bagade ba:i amola na da eno dunuma
mae adole, nisu da dadawa:lalu.

8

*Da:niele da Simasi Eno Ganodini amo Sibi
Gawali amola Goudi Gebo Ba:i*

¹ Ode udiana amoga Belesia:sa da Besia soge
amoga hina bagade esalu, amo odega na da
simasia eno ba:i. ² Amo simasi ganodini, na da
moilai bai bagade afae ea dio amo Susa (amo

---

* 7:25: Wamolegei Sia: Olelesu 12:14; 13:5-6 † 7:27:
Wamolegei Sia: Olelesu 20:4; b Wamolegei Sia: Olelesu 22:5

da Ila:me soge ganodini dialu) amo ganodini esalebe ba:i. Na da hano amo ea dio Iulai amo ea bega: esalebe ba:i. ³ Na sodolaloba, sibi gawali afae hano amo gadenene lelebe ba:i. E da hono aduna sedadedafa gala. Be hono afae ea sedade da eno ea defei baligi amola amo hono da gaheabolodafa ba:i. ⁴ Na ba:laloba, sibi gawali da nimiwane haimanosa hamafelalebe ba:i. E da guma:goe amola ga (north) amola ga (south) amoga haimanosa hamafelalebe ba:i. E da gasa fi bagade ba:i. Eno ohe fi da ema gegemu amola ea logo hedofamu hamedei ba:i. Amola ea gasa fi heda:le, hisu hi hanaiga hamomusa: dawa:lalu. ⁵ Na da amo hou ea bai bagade dadawa:laloba, goudi gebo gawali eno da hehenane eso dabe gudu fisili manebe ba:i. E da hedolodafa hehenabeba:le, ea emo da gado osoba gudu noga:le hame osa:i. Ea si amo dogoa da hono afae bagadedafa amo dialebe ba:i.

⁶ Amo goudi gawali da sibi gawali, amo na da hano bega: lelebe ba:i, amoma doagala:musa:, ha:giwane hehenai. ⁷ Na ba:loba, goudi gawali da sibi gawali amoma doagala:i. E da nimi bagadedafa. Gasa bagade gegebeba:le, e da sibi gawali amo ea hono aduna goudane fasi. Sibi gawali da gasa hameba:le, bu gegemu gogolei. Goudi amo ea gasaga, e da osoboga gisalugala:gudui ba:i. Amalalu goudi da ema bagade ososa:gi, amola enoga gaga:mu da hamedafa ba:i.

⁸ Amalalu, goudi gawali ea gasa da heda:le, bagadedafa ba:i. Be ea gasa da baligili bagade heda:lalu, amo esoga, ea hono amo ea si dogoa sogebi dialu, amo fi dagoi ba:i. Be amo hono ea

musa: sogebi amoga hono biyaduyale heda:lebe ba:i. Amo hono da hisu hisu sogiagai. Afae da eso mabadili, eno da eso dabadili, eno da gadili, eno da ganodini, agoane sogia gagai ba:i. ⁹ Hono afae amoga eno gaheabolo hono da dulu heda:lebe ba:i. Amo hono ea gasa da ga (south) amola eso mabadili asi. E amola, soge amo Gode da Ea fi dunu ilima imunuu ilegele sia:i, amo sogega hina bagade ba:i.

¹⁰ *Ea gasa da bagade heda:iba:le, e da fedege Hebene dadi gagui gilisisu (gasumuni gilisisu) ilima gegemusa: defele ba:i. E da gasumuni mogili fadegale osoboga galagale, ilima osa:gili gugunufinisi. ¹¹ Amola e da Hebene dadi gagui gilisisu amo ilia Hina Bagade Ema gegemusa: dawa:i galu. Hina Bagadema eso huluane gobelesalasu hou, amo e da hedofai amola e da Debolodiasu gugunufinisi dagoi. ¹² Amalalu, Debolodiasu amoga dunu amola uda da gobelesalasu houdafa amo fisili, ilia Debologanodini wadela:i hou fawane hamosu. Godema dafawaneyaledawa:su houdafa da yolesi dagoi ba:i. Amola gaheabolo hono da hi hanai hou amo hahawane didili hamonanu.

¹³ Amalalu, na nabaloba, a:igele dunu afae da eno a:igele dunuma amane adole ba:i, “Goe hou wadela:lesibi amo ninia wali ba:sa. Amo da adi esoga fisima:bela? Habowali seda eso huluane noga:i gobelesalasu hou da fisili, ilia da wadela:i hou fawane hamoma:bela:? Amola hono gaheabolo da Hebene dadi gagui gilisisu

---

* **8:10:** Wamolegei Sia: Olelesu 12:4

amola Debolo amoga osa:la heda:lala. Amo hou da adi esoga fisima:bela?"

¹⁴ Amola na nabaloba, a:igele dunu eno da bu adole i, "Amo hou da daeya amola hahabe idi 2300agoane ba:lalumu. Amoga, hahabe amola daeya gobele salasu hou da hame ba:mu. Be amo eso da dagolalu, Debolo da bu gagui amola gobele salasu da bu hahawane hamonanebe ba:mu," a:igele da eno a:igelema amane sia:i.

A:igele dunu Ga:ibaliele da Amo Simasi Bai Olelei

¹⁵ Na da amo simasi dadawa:lalu amola bai hogolaloba, na da hedolodafa na midadini dunu afae lelebe ba:i. ¹⁶ †Amola na nabaloba, sia: afae amo da Iulai hano na:iyadodili amoga manebe nabi, amane, "Ga:ibaliele! Amo dunuma di da ea simasi ba:i liligi ea bai ema olelema!"

¹⁷ Ga:ibaliele da nama misini, na afodili dafulili lelu. Na da bagade beda:iba:le, osobaga diasai. Ga:ibaliele da nama amane sia:i, "Osobo bagade dunu di! Na da simasi ea bai dima olelemu. Amo simasi da hobeasoge wadela:mu eso doaga:lalu hamomu olelesa." ¹⁸ E da nama adolaloba, na da osobaga sidinasa:i dagoi. Be amomane e da na loboletle, bu wa:lesi. ¹⁹ Amola e da amane sia:i, "Na da hobeasoge misunu hou dima olelesa. Gode da wadela:i hou amoma ougiba:le, E da fofada:nanu, soge wadela:mu eso da doaga:mu. E da amo hou dima olelesa. Dia simasi ea ba:i da amo. ²⁰ Sibi gawali hono aduna gala di ba:i, amo da fedege sia:, osobo bagade fi aduna ela hou olelesa. Amo fi ela dio da Midia amola

---

† 8:16: Luge 1:19, 26

Besia. ²¹ Goudi di ba:i amo da fedege Galigi fi olelesa. Hono bagade amo goudi ea si dogoa sogebi galu da Galigi hina bagade age. ²² Hono biyaduyale gala, amo da musa: hono goudane fadegaiba:le eno heda:i, amo ea dawaloma:ne da musa: fi da afafane fi biyaduyale bu hamomu. Be afafaeba:le, ilia gasa da musa: fi ea gasa amo defele hame be gudu agoane ba:mu.

²³ Amo fi biyaduyale da wadela:i hou bagadedafa hamomu. Iliia da Gode Ea fofada:su amola se imunu ba:mu agoai galebe. Amo eso da gadenesea, eno hina bagade da heda:mu. Ea hou da nimi bagade, gasa fi amola hohonosu ba:mu. ²⁴ E da gasa bagade heda:mu. Be hisu ea gasaga hame heda:mu. E da liligi amola fi huluane hahawane gugunufinisimu amo ea wadela:i hawa: hamosu huluane didilisimu. E da gasa bagade dunu bagohame wadela:lesimu amola e da Gode Ea fidafa dunu gugunufinisimu. ²⁵ E da ogogosu hou amola hohonosu hou amo bagade dawa:beba:le, e da ogogosu bagade hahawane hamomu. E da hi hou bagadewane hidale gagua gadamu. Amola dunu amola uda ilia da noga:le esalumu dawa:lalu, e da hedolodafa amo huluane wadela:lesimu. Amola e da Baligili Bagadedafa Hina Gode, Erma gegemusa: dawa:mu. Be osono bagade dunu ilia gasaga hame, be Gode Ea gasaga, e da gugunufinisi dagoi ba:mu. ²⁶ Amo simasi da daeya amola hahabe gobelesalasu amoma hobeamisunu hou olelesa, amo da dafawane ba:mu. Be wahadafa, amo hou mae adole, wamolegema. Bai amo hou da waha hame be fa:nodafa ba:mu!"

²⁷ Na da amo sia: nababeba:le, da:i dioi galu. Amola eso mogili na da oloi galu. Amalalu, oloi da damunuba, na wa:legadole, bu hawa: hamosu amo hina bagade da nama ilegei, amo hamomusa: asi. Be na da simasi amo bu dadawa:lalu. Be amomane, amo ea bai na da noga:le hame dawa:i.

9

Da:niele da Isala:ili Dunu Huludafa Fidima:ne, Hina Godema Sia:ne Gadosu

¹ Da:liase (Segesisi egefe, e da Midia fi dunu) amo da Ba: bilone fi amoga hina bagade esalu.

²*Ea ouligisu hou ode bisili amoga na da Gode Ea sia: buga ganodini dedei amo idilalu. Amo ganodini, Hina Gode da balofede dunu Yelemaia agoane olelei. Yelusaleme moilai bai bagade da wadela:lesi dagoi amola ode 70amoga amaiwane mugului agoane dialebe ba:mu. Amo sia: na idi amola na da dadawa:lalu.

³ Amola na da ha:giwane Hina Godema sia:ne gadosu. Na da wadela:i eboboi abula salawane, ha:i mae nawane amola nasubu ganodini fili, ha:giwane Ema adole ba:i.

⁴ Na da na Hina Godema sia:ne gadole, na fi dunu amola uda ilia wadela:i hou Ema olelei. Na da amane sia:ne gadoi, "Hina Gode! Dia hou da bagadedafa amola hadigidafa. Ninia da Dima nodosa. Dia da Dia gousa:su hamoi amoma mae fisili, ouligisa. Nowa dunu da Dima asigi galea amola Dia sia: noga:le nabasea, amo dunuma Di da mae fisili asigilala.

---

* 9:2: Yelemaia 25:11; 29:10

⁵ Ninia da wadela:idafa fi. Ninia da wadela:i hou bagadedafa hamonanu. Ninia da Dia hamoma:ne sia:i amola sema higale yolesi dagoi. Dia da ninima moloidafa hou olelei, be ninia da amo hou higale yolesi dagoi. ⁶ Dia hawa: hamosu dunu amo balofede dunu, ilia Dia Dioba:le, hina bagade, ouligisu dunu, ninia aowalalia amola ninia fi huluane ilima sia: olelei. Be ninia da ilia sia: hame nabi. ⁷ Di, Hina Gode, da eso huluane moloidafa hou hamonana. Be ninia da eso huluane ninisu gogosiama:ne, wadela:i hou hamonana. Ninia huluanedafa agoane hamosa. Mogili da Yuda soge amola Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini esala. Mogili da Dia sia: hame nababeba:le, Di da ili soge gadenene amola sedagadafa, amo soge hisu hisu amo ganodini esaloma:ne sefasi dagoi. Be huluanedafa da Dia sia: hame nabasu dunu.

⁸ Hina Gode! Dafawane! Ninia hina bagade huluane, ninia ouligisu dunu amola ninia aowalalia da Dima wadela:i hou bagade hamonanu. ⁹ Ninia da Dima fa:no bobogesu yolesi dagoi. Be Di da ninima asigisa amola Di da goglema:ne olofosu dawa:. ¹⁰ Di da nini amo sema Di da Dia hawa: hamosu dunu amo balofede dunu ilia lafidili ninima olelei, amo sema defele esaloma:ne ninima sia:i. Be ninia da Dia sia: hame nabi. ¹¹ Isala:ili fi huluane da Dia sema wadela:lesi dagoi amola Dia sia: nabimu higalalu. Amaiba:le, gagabusu aligima:ne amo da Dia hawa: hamosu dunu Mousese ea sema buga ganodini dedei, amoga Di da ninima se iasu. ¹² Di da musa: Yelusaleme moilai bai bagadega hamomu sia:i, amo Di da hamoi dagoi. Di da Yelusaleme amoma se iasu.

Amola amo se iasu da Dia se iasu amo moilai bai bagade eno osobo bagadega diala Di da ilima i, amo da bagadewane baligisu. ¹³ Di da se iasu huluane Mousesee ea sema buga ganodini dedei, amo huluane ninima iasu. Be amo mae dawa:le, ninia Di hahawane ba:ma:ne, Dia dafawane hou hame fa:no bobogesa amola ninia wadela:i hou hame yolesiagai. ¹⁴ Ninia Hina Gode! Di da ninima se imunusa: dawa:i dagoi amola Dia da se iasu ninima i. Bai Di da eso huluane moloidafa hou fawane hamosa, amola ninia da Dia sia: hame nabi.

¹⁵ Ninia Hina Gode! Dia gasa bagade hou, di da dunu fifi asi gala ilima olelei dagoi. Dia fi dunu Idibidi sogega udigili hawa: hamonanu, amo Di da fadegale ga oule asi. Amo gasa hou, ninia da hame gogolei. Be ninia da wadela:le hamoi dagoi. ¹⁶ Di da musa: nini gaga:i dagoi. Amaiba:le, Di Yelusaleme amola ea fi ilima bu ougimusa: mae dawa:ma. Yelusaleme da Dia moilai bai bagadedafa amola Dia Hadigi Agolo gala. Na:iyado dunu fi huluane da wali Yelusaleme amo higale ba:sa. Bai nini amola ninia aowalalia da ledo bagade amola wadela:i hou bagade hamonanu. ¹⁷ Hina Gode! Di na sia:ne gadosu amola na ha:giwane edegesu Dia nabima! Ninia Debolo mugului amo bu hahamoma. Dunu huluanedafa da Di da Godedafa amo dawa:ma:ne, Debolo bu hahamoma. ¹⁸ Hina Gode! Ninia sia: nabima! Dia ninia hou ba:ma! Yelusalemega da Dia Dio asuli dagoi. Be amo ganodini, se nabasu amola da:i diosu amo fawane ba:sa. Ninia hou moloidafa hamobeba:le, Dima hame sia:ne gadosa. Bai ninia da moloidafa hou

hamedafa hamosu. Be Di da asigi bagadedafa, amo dawa:beba:le, ninia Dima sia:ne gadosa. ¹⁹ Hina Gode! Ninia sia: nabima! Amola ninia wadela:i hou goglema:ne olofoma. Dafawane! Mae aligima! Ninia edegesu nabima amola hedolodafa amo hahamoma. Amalalu, dunu huluane da Di da Godedafa, amo ilia da noga:le dawa:mu. Amo moilai bai bagade amola amo dunu fi huluane da Dia: fawane!”

Ga:ibaliele da Fa:no Misunu Hou Liligi amo Musa: Gode da Yelemaiama Olelei amo ea Bai Da:nielema Olelei

²⁰ Na da mae fisili, sia:ne gadolalu. Na wadela:i hou amola na fi Isala:ili ilia wadela:i hou na da Godema olelelalu. Amola na Hina Gode amoma E da Ea hadigi Debolo Diasu amo bu hahamoma:ne, na da Ema ha:giwane edegelalu. ²¹ †Na sia:ne gadosa esaloba, a:igele dunu Ga:ibaliele (amo na da musa: simasi amo ganodini ba:i), e da hagili misini, na esalebe sogebi amoga doaga:i. E doaga:lalu, daeya gobelesalasu hou hamomusa: agoane ba:i. ²² E da nama amane sia:i “Da:niele! Na da dima amo musa: ba:la:lusu liligi di idi, amo dima noga:le olelemusa: dima misi. ²³ Di da muni Godema ha:giwane edegesu hemonanu, E da dima adole imunusa: dawa:i galu. E da dima bagade asigisa. Amaiba:le, na amo ba:la:lusu liligi ea bai dima olelela misi. Amaiba:le, noga:le nabima.

²⁴ Ode 70 amo fesuale agoane gidigisia (huluane da ode 490), amo ode idi Gode da ilegei dagoi. Ode 490 da gidigisia, Yelusaleme amola

---

† 9:21: Luge 1:19, 26

dia fi dunu da wadela:i hou amola ledo di-alebe hame ba:mu. Wadela:i hou huluane da goglema:ne olofoi dagoi ba:mu amola eso huluane moloidafa hou amola dafawane hou ba:mu. Amalalu, esala ba:i amola ba:la:lusu liligi huluane da dafawaneyale hamoi ba:mu, amola Gode Ea hadigi Debolo Diasu bu ilegele ligiagale doasi dagoi ba:mu. ²⁵ Amo huluane noga:le dawa:ma. Ilia da Yelusaleme amo bu gagumusa: sia:mu. Amalalu ode fesu amo fesuale agoane da gidigimu. Amoga gilisili, ode fesu gala 62 agoane amola da gidigimu (huluane da ode 483 da gidigimu). Ilia da Yelusaleme amo gasa bagade bu hiougimu amola ea logo amola gagoi gasa bagade gagumu. Be amo ode ganodini, ilia da se bagade nabimu. Be ode 483 da gidigisia, Gode Ea ilegei Hina Dunu (Mesaia) da doaga:i dagoi ba:mu. ²⁶ Amo ode huluane da gidigisia, Gode Ea ilegei Hina dunu da udigili medole legei dagoi ba:mu. Yelusaleme amola Debolo da ga fi dadi gagui gilisisu amola ilia hina bagade amoga mugululi, wadela:lesi dagoi ba:mu. Yelusaleme amola Debolo amo wadela:mu eso da hano bagade neda:i amo ea hou defele ba:mu. Be Gode da amo gegeesu amola soqe wadela:mu eso ilegei dagoi. ²⁷ ‡Amo ga fi dadi gagui ilia hina da Isala:ili soqe amo ouligisia, e da dunu bagohame ilima ode fesuale amoga gousa:su amola sema hamomu. Be ode osodayale gidigili amola oubi eno gafeyale da udusia, amo esoga, amo hina bagade da Godema gobebe salasu amola hahawane iasu amo logo

---

‡ 9:27: Da:niele 11:31; 12:11; Ma:Diu 24:15; Maga 13:14

hedofamu. Amola, e da Wadela:idafa Liligi amo Debolo ea gadodafa sogebi amoga ligisimu. Amo liligi da amaiwane diala, amogainini Gode da amo ouligisu dunu wadela:lesimusa: ilegei eso doaga:mu,” Ga:ibaliele da amane sia:i.

10

Da:niele da Daigalisi Hano Bega Esala Ba:i

¹ (Sailase da Besia soge amoga hina bagade galu. Ea ouligisu hou ode osoda amoga, Da:niele (ea dio eno da Beledesiasa) da esala ba:i dagoi. Amo esala ba:i ea bai da dafawane be dawa:mu da gasa bagade ba:i. Be a:igele dunu da amo ea bai, Da:niele ea esala ba:su ganodini ema olelei.

² Da:niele ea sia:ne iasu da agoane, “Amo esoga, na da hi udiana se nabawane disa esalu.

³ Amo hi udiana amoga, na da ha:i manu noga:i amola hu amola waini mae nawane esalu. Na busa hinabo amola na da hame gisu, udigili esalu.

⁴ Amo odega, oubi age amola amo ea eso 24 amoga, na da Daigalisi Hano bagade amo ea bega: lelebe ba:i. ⁵ *Na da ba:le gadole, dunu afae amo abula noga:i ga:ne amola bulu gouliga hamoi idiniginisi amo lelebe ba:i. ⁶ Ea da:i da igi ida:iwane agoane hadigi ba:i. Ea odagi da hadigidafa ha:ha:na ea bagele gala:i agoane ba:i. Ea si da lalu sawa: agoane ba:i. Ea lobo amola ea emo da balase ela:mei agoane ba:i. Amola ea sia: da dunu amola uda gilisisu bagadedafa amoga ilia ha:giwane sia: dasu defele nabi.

---

* **10:5:** Wamolegei Sia: Olelesu 1:13-15; 2:18; 19:12

⁷ Nisu ni fawane da esala ba:i liligi ba:i. Dunu eno da na gilisili esalu, amo da beda:iba:le, hobeale, wamoaligili, liligi hame ba:i. ⁸ Amaiba:le, na fawane da amo esala ba:i liligi ba:sawane esalu. Na gasa huluane fisi dagoi ba:i, amola na odagi da bagadewane afadeneiba:le, na sama da na dawa:mu da hamedei ba:la:loba. ⁹ Na da amo dunu ea sia: nabalalu, na da osoboga sidina sa:ili, na odagi osoboga digili dialu.

¹⁰ Amalalu, a:igele dunu da na loboale, hiougili gadole, na da muguni bugili amola lobo gagula sa:i dialu. Na da bagade beda:iba:le, fofogolalu.

¹¹ A:igele dunu da nama amane sia:i, “Da:niele! Gode da dima bagadewane asigisa. Wa:legadoma! Na sia: noga:le nabima. Gode da na dima adoma:ne asunasi dagoi.” E da amo sia:beba:le, na da yaguguiwane, wa:legadolé lelu.

¹² Amalalu, e da nama amane sia:i, “Da:niele! Di mae beda:ma! Di da Gode Ea hou hobe misunu amo dawa:ma:ne dia hou fonoboi, amo eso age amola fa:no, Gode da dia sia:ne gadosu nabi dagoi. Na da dia sia:ne gadosu adole ba:su amo adole imunusa: misi dagoi. ¹³ †Na da hedolo misunu hanai galu. Be a:igele ouligisu amo da Besia fi ouligisa, e da eso²¹ amoga na misunu logo hedofai. Na da Besia soje ganodini, nisu udigili esalebeba:le, Gode Ea bisili bagade a:igele ouligisu fi amo ganodini a:igele afae amo ea dio da Maigele da na fidimusa: misi. ¹⁴ Di da

---

† 10:13: Wamolegei Sia: Olelesu 12:7

hou amo da dia fi dunu amola uda ilima hobe
doaga:mu, amo noga:le dawa:ma:ne, na da dima
olelemusa: misi. Amo esala ba:i ea bai da hobe
misunu hou.

¹⁵ Ea sia: nababeba:le, na da osoba ba:le
guduli, mae sia: baouni lelu. ¹⁶ Amalalu, a:igele
(e da dunu agoane ba:i) ea lobo molole, na lafi
gadofo digili ba:i. Amalalu, na da ema amane
sia:i, “Hina! Na da amo esala ba:i dawa:beba:le,
gasa hamedafa. Gasa hameba:le, na da yagugui
fisimu gogolei. ¹⁷ Na da udigili hawa: hamosu
dunu amo ea hina ea midadini lela, amo defele
lela. Na da habodane dima sia:ma:bela:? Na da
gasa hamedafa amola na da helega ha:ha:i.”

¹⁸ Amo dunu da nama bu gagulaligiliba, na
gasa bu lai dagoi. ¹⁹ E nama amane sia:i, “Gode
da dima bagade asigisa. Amaiba:le, di mae
beda:ma. Amola dia dogo denesini aligima.”
E da amo sia:beba:le, na gasa da bu baligili
sinidigi. Na da ema amane sia:i, “Hina! Di nama
sia:musa: misi sia: nama adoma. Dia da na gasa
nama bu i dagoi.”

²⁰ - ²¹ E amane sia:i. “Na da dima sia: amo
Dafawane Sia: Buga amo ganodini dedei liligi,
dima adola misi. Wali na da Besia ouligisu
a:igele, ema gegemusa: masunu. Amalalu, Galigi
fi ouligisu a:igele da misunu. (Na da amoga
gegemusa: fidisu dunu eno hame ba:sa. Isala:ili
fi ouligisu a:igele noga:i, amo Maigele, hi fawane
da na fidisa).

11

¹ Gode da Maigele amo na fidima:ne amola
gaga:ma:ne e ilegei dagoi. ² Na da waha dima

olelemu liligi da dafawane.”

Idibidi amola Silia Fi

A:igele da nama amane sia:i, “Hina bagade eno udiana da Besia soge amo ouligimu. Amo fa:no, hina bagade eno, amo ea muni amola liligi gagui hou da huluane musa: hina bagade dunu bagadewane baligibi ba:mu, amo da misunu. Ea gasa amola gagui hou da bagadewane heda:lebeba:le, e da Galigi fi ilima gegemusa: logemu. ³ Amalalu, hina bagade gesa:i gala eno da manebe ba:mu. E da fi bagadedafa amo ouligimu amola e da hi hanaiga hawa: hamonanumu. ⁴ Be ea gasa da bagadewane heda:i ba:lalu, ea fi da afafane, fi biyadu agoane ba:mu. Eno hina bagade (musa: gasa bagade hina bagade ea mano hame) ilia da ea sogebe lale, ouligimu. Be ea gasa ouligisu hou defele, ilia da hame lamu.

⁵ Idibidi hina bagade da gasa bagade ba:mu. Be ea dadi gagui ouligisu dunu afae, amo ea gasa da heda:le, Idibidi hina bagade amo ea gasa baligimu. E amola da fi bagade, Idibidi hina bagade ea fi amo baligisa, amo e da ouligimu. ⁶ Ode mogili da gidigili, Idibidi hina bagade da Silia hina bagadema gousa:su hamomu. E da ea idiwi amo Silia hina bagade lama:ne, ema imunu. Be amo gousa:su da fisi dagoi ba:mu. Amola Idibidi hina ea idiwi amola ea egoa amola ea mano amola hawa: hamosu dunu amo da e sigi asi, ilia da medole legei dagoi ba:mu. ⁷ Fa:no, amo uda ea fi dunu da Idibidi amoga hina bagade ba:mu. E da Silia hina bagade amo ea dadi gagui dunu ilima doagala:musa: masunu. E da ilia

gasa bagade gagoi amo ganodini golili sa:ili, Silia dunu hasalasimu. ⁸ Amalalu, e da loboga hamoi ogogole 'gode' liligi, gouli, silifa, amoga hamoi liligi amo ilia ogogosu 'gode' amoma nodomusa: ilegei, amo e da Idibidi sogega gaguli masunu. Amalalu, ode mogili amoga, olofosu da ba:mu. ⁹ Be amo ode da gidigisia, Silia hina bagade da Idibidi fi doagala:musa: masunu. Be Idibidi dadi gagui wa:i da bu gasawane dabe gegenanu, Silia hina bagade da ea sogega buhagimu.

¹⁰ Silia hina bagade amo ea mano huluane mafia:le, dunu lidilalu dadi gagui dunu osea:idafa ba:mu. Amo dadi gagui dunu osea:idafa da hano leda:lala agoane osobo huluane dedeboiwane doagala:musa: asili, Idibidi hina bagade amo ea gasa bagade gagili sali amoga doaga:mu. ¹¹ Amo hou ba:beba:le, Idibidi hina bagade da ougi bagade heda:le, Silia hina bagade ema gegemusa: masunu. Amola ea dadi gagui wa:i bagade da asili, Silia dunu huluane gagulaliligi, huluane da udigili hawa: hamosu dunu hamoi dagoi ba:mu. ¹² Amalalu, Idibidi hina bagade da hahawane ba:mu. Bai e da Silia dadi gagui dunu bagohamedafa medole legei dagoi. Be ea hasalasisu hou da hame dialumu.

¹³ Silia hina bagade da sinidigili, dadi gagui osea:idafa, amo ea musa: gilisi bagadewane baligima:ne, e da gagadomu. Ode mogili da gidigisia, ea dadi gagui dunu gilisisu bagadedafa gegesu liligi noga:idafa gaguiwane, da bu Idibidi fi ilima doagala:musa: masunu. ¹⁴ Amo esoga, dunu bagohame da sinidigili, Idibidi hina

bagade ema odoga:mu. Amola dia fi dunu, Da:niele, mogili nimi bagade dunu da simasi eno ba:i dagoiba:le, da Idibidi hina bagadema odaga:ne gegemu. Be Idibidi hina bagade da ili hasalasimu. ¹⁵ Amalalu, Silia hina bagade da moilai bai bagade amo da gasawane gagili sali gala, amoga gegenanu lamu. Amola Idibidi dadi gagui dunu da bu gegemu hamedeiwane ba:mu. Bai ilia noga:i dadi gagui dunu ilia gasa huluane fisi dagoi ba:mu. ¹⁶ Ili bu gegemu da hamedeiba:le, Silia hina bagade da ilima ea hanaiga hamomu. E da soqe amo Gode da Ea fi dunuma imunu ilegelesia:i, amo ganodini e da lelumu amola ea gasaga dafawane amo soqe gagumu.

¹⁷ Amalalu, Silia hina bagade da bu gegemusa: dawa:mu. E da ea dadi gagui huludafa gilisimu. E da Idibidi hina bagade ema gousa:su hamoma:ne, ea idiwi amo Idibidi hina bagade amo lama:ne, ema imunusa: sia:mu. Be amo ilegesu da didili hame hamoi ba:mu. ¹⁸ Amo fa:no, Silia hina bagade da fifi asi gala amo hano bagade bega: esala, amo doagala:lalu, e da mogili hasalasimu. Be ga fi ouligisu dunu da ema gegenanu, e hasalimu. Amalalu, ea gasa fi hou hedofai dagoi ba:mu. Ga fi dunu da Silia hina bagade amo ea gasa fi hou hedofamu, amola e sefasimu. ¹⁹ Silia hina bagade da hi soqe ganodini, moilai bai bagade gagili sali dagoi, amoga buhagimu. Be e da enoga hasalasili, gugunufinisi dagoi ba:mu.

²⁰ Fa:no, hina bagade eno da Silia hina bagade ea sogebi lamu. E da eagene ouligisu dunu amo

eagene su (da:gisi) muni lama:ne asunasimu. Amo hou da doaga:lalu, ea dunu fi da se bagade nabimu. Be e da ode bagahame fawane hina hou hamonanu, bogomu. Ea bogosu da gegesu ganodini hame, amola ea bogosu amo dunu huluane da hame ba:mu.”

Wadela:idafa hina bagade da Silia Soge Ouligimu

²¹ A:igele dunu da eno amane sia:i, “Hina bagade eno da Silia soqe ouligimusa: misunu. E da dunu wadela:idafa ba:mu. E da hina bagade hou hame hamomu galu, be e da eno ea soqebi lamu. Be e da ogogolewane, hedolowane hina bagade hamomusa:, gasa fiwane hina bagade hou gagumu. ²² Nowa da ema gegemusa: dawa:lalu, e da ilima hasalasili wadela:lesimu. Gode Ea gobelesalasu Ouligisu dunu amola da ema sia:nanea, e da amo osa:la heda:mu. ²³ E da eno fi dunuma ogogole gousa:su hou hamomu. E da fi fonobahadi fawane amo ganodini hina bagade esalebe ba:mu. Be e da ogogosu hou hamomuba:le, e da gasa bagade heda:lalebe ba:mu. ²⁴ E da sisasu mae iawane, muni bagade gagui soqe fi amoga doagala:lalu, lamu. Amo soqe ganodini e da hou amo ea aowalalia da hame hamoi, amo hamomu. Amalalu, e da liligi amola soqe amo e da gegesu ganodini lai, amo fifili, ema fa:no bobogesu dunu ilima imunuu. E da gasa bagade gagili sali moilaiga doagala:musa:, amo ilegemu. Be ea gasa fi hamosu da hedolo dagomu. ²⁵ E da mae beda:iwane, dadi gagui wa:i bagadedafa amo Idibidi hina

bagadema doagala:musa:, gagadomu. Idibidi hina bagade amola da bu gegemusa: dadi gagui dunu bagohamedafa gagadomu. Be eno dunu da Idibidi hina bagade ema ogogobeba:le, e da dafamu. ²⁶ Idibidi hina bagade ea eagene fidisu dunu (amo da e gadenene fidisu hou olelesa) ilia da hohonomuba:le, e da wadela:lesi dagoi ba:mu. Ea dadi gagui dunu bagohame da ilima ha lai dunu amoga medole legei dagoi ba:mu. Ea dadi gagui wa:i da wadela:lesi dagole, hamedafa ba:mu. ²⁷ Amalalu, amo hina bagade aduna ela da gilisili ha:i manusa: fimu. Be ela asigi dawa:su ganodini da wadela:i fawane ba:mu. Amola ela da sia: dalu, bagadewane ogogomu. Ela hanai amo ela da hame ba:mu. Bai Gode da amo eso hame ilegei. ²⁸ Silia hina bagade da liligi huluane e da gegesu ganodini lai, amo gaguiwane hi sogega buhagimu. E da Gode Ea fi dunu amola uda ilia Godema nodone sia:ne gadosu hou amo wadela:musa: bagadewane dawa:lalumu. E da hi hanaiga hamonanu, hi sogega buhagimu.

²⁹ Fa:no e da Idibidi amoma bu doagala:mu amola Idibidi soge ganodini golili sa:imu. Be amo esoga hou hisu da ba:mu. ³⁰ Louma dadi gagui dunu da dusagai bagade amo ganodini ema doagala:musa: misunu. E da bagadewane beda:mu. Amalalu, e da ougi bagade ba:mu. E da sinidigili, Gode Ea fi dunu ilia Godema sia:ne gadosu hou wadela:lesimusa: gegemu. E da nowa dunu ilia Gode Ea hou lalegaguli yolesi, amo ilia sia: nabaluu, Gode Ea fi wadela:musa:

dawa:mu. ³¹ *Ea dadi gagui mogili ilia da Debolo diasu ganodini ledo liligi ligisili, wadela:lesimu. Ilia eso huluane gobebe salasu hou, amo he-dofamu. Amola ilia da liligi amo ea dio da Wadela:idafa Liligi, amo Debolo diasu ganodini sagasimu. ³² Silia hina bagade da ilima ogogob-eba:le, dunu mogili ilia da Gode Ea hou lalegagui yolesili, amo ilia da ema fa:no bobogemu. Be Godema dafawane fa:no bobogesu dunu da ilima bu gegemu. ³³ Gode Ea fi bagade dawa:su ouligisu dunu da ilia dawa:su amo ilia fi dunu eno ilima olelemu. Be mogili ilia medole legei dagoi ba:mu. Mogili ilia da laluga nei dagole, bogoi dagoi ba:mu. Mogili ilia liligi da enoga wamolai dagoi ba:mu amola mogili da udigili hawa: hamonanebe ba:mu. ³⁴ Amo medole legesu hou da hamonanoba, eno dunu da Gode Ea fi dunu fonobahadi fidimu. Be mogili da ilisu ilia hou fidima:ne da ogogolewane Gode Ea fi ilima gilisimu. ³⁵ Gode Ea fi bagade dawa:su ouligisu dunu amo mogili ilia da fane legei dagoi ba:mu. Be amo hou ganodini, Gode da Ea fi dunu adoba:lalu, fofoloamu. Amo hou da ba:lalu, Gode Ea ilegei eso amo doaga:lalu fawane yolesimu.

³⁶ †Be Silia hina bagade da hi hanaiga hawa: hamonandumu. Amola e da gasa fi heda:le, hina: dio gaguia gadomusa:, e da 'gode' liligi huluane baligi dagoi, amane sia:mu. Amola e da Baligili Bagade Godedafa amo amola baligisa e da lasogole sia:mu. E da amo hou bagade

---

* **11:31:** Da:niele 9:27; 12:11; Ma:diu 24:15; Maga 13:14

† **11:36:** 2 Desalounia 2:3-4; b Wamolegei Sia: Olelesu 13:5-6

hamomu. Be Gode Ea ilegei eso amoga, Gode da ema se imunu. Bai adiga Gode da hamomusa: dawa:lalu, E da dafawane hamomu. ³⁷ Amo hina bagade da 'gode' liligi ilima ea aowalalia da hawa: hamosu, amo e da higamu. Amola ogogosu 'gode' ema uda da hanane ba:sa, amo amola e da higamu. E da 'gode' huluanedafa hame dawa:mu. Bai hi fawane da oda huluane amo baligisa dawa:mu galebe. ³⁸ Be e da 'gode' afadafa ema bagade dawa:mu. Amo 'gode' da ea dunu osobo dogone fi amo gasa bagade gagili sali diasu amo ouligisa e da dawa:mu. Ea aowalalia da amo 'gode' ema hame nodone sia:ne gadosu. Be e da amo 'gode'ma gouli, silifa, igi ida:iwane amola eno noga:idafa liligi, ema imunu. ³⁹ E da ea moilai gagili sali amo gaga:musa:gini, ga fi hawa: hamosu dunu amo da ga fi ilia ogogosu 'gode'ma sia:ne gadolala, amo lamu. E da nowa dunu da ea ouligisu hou hahawane lalegagusia, ilima e da ilia dio gagua gadomu amola ouligisu hou amola soge ilima imunu.

⁴⁰ Be Silia hina bagade dunu ea wadela:mu eso da gadenenana, Idibidi hina bagade da ema doagala:musa: misunu. Silia hina bagade da ema bu gasawane gegemu. E da sa:liode amola hosi amola dusagai bagade bagohame amoga bagade gegemu. E da fi soge bagohame amoga gegemusa: golili sa:imu. Amola gasa bagade gegemuba:le, ea dadi gagui da hano leda:lalebe defele osobo bagade dedebomu. ⁴¹ Amola e da soge amo Gode da Ea fi ilima imunu ilegele sia:i (Isala:ili soge) amoga gegene, dunu osea:idafa medole lelegemu. Be Idome soge, Moua:be

soge amola A:mone soge la:idi diala amo soge ganodini e da gegemusa: hame golili sa:imu. ⁴² Amo esoga amola, e da Idibidi soge amoga gegenanu, golili sa:imu. ⁴³ E da Idibidi fi ilia noga:i liligi wamolegei (silifa amola gouli amola eno noga:i liligi) amo lale hi sogega gaguli masunu. E da Libia soge amola Sudane soge amo hasalasimu. ⁴⁴ Amalalu, sia: da eso mabedi heda:su amoga amola ga (north) amoga e da nabalalu, e da bagadewane beda:mu. Beda:iba:le, e da bu gasa bagadewane ludulalu, dunu eno osea:idafa medole legemu.

⁴⁵ E da ea abula diasu bagadedafa amo sogebi da hano wayabo bagade la:idi amola eno la:idi da goumi amo da:iya Debolo diasu da gagui sogebi dogoa gala amoga ea da ea abula diasu gagumu. Be e da bogomu amola fidisu dunu afae hamedafa ba:mu.”

12

Soge Wadela:mu Eso

¹ *Amalalu, a:igele amo da abula noga:i amoga idiniginisi, e da nama amane sia:i, “Amo esoga, gasa bagade a:igele dunu amo da dia fi ilima sosodo aligisu dunu (ea dio da Maigele), amo da misini, ba:mu. Amalalu, osobo bagade fi da se nabasu eso ba:mu. Amo se nabasu da musa: se nabasu eso huluane baligimu. Amo eso doaga:lalu, nowa dunu amola uda ilia dio amo Gode Ea buga ganodini dedei dialebe ba:lalu,

---

* **12:1:** Wamolegei Sia: Olelesu 12:7; b Ma:die 24:21; Maga 13:19; Wamolegei Sia: Olelesu 7:14; 12:7

e da gaga:su ba:mu. ² †Dunu bagoame da musa: bogoi, amo da bu wa:legadomu. Mogili da Fifi Ahoanusu lama:ne wa:legadomu. Be mogili da eso huluane gogosiane se nabawane esaloma:ne wa:legadomu. ³ Noga:idafa bagade dawa:su dunu da hadigi mu amo ea hadigi defele hadigimu. Amola nowa dunu da eno dunuma moloidafa hou olelei, amo ilia da gasumuni defele mae fisili eso huluane hadigilalumu.”

⁴ ‡Amola a:igele dunu da nama amane sia:i, “Da:niele! Di wali buga houga:i amo ga:sima. Amola amo buga bu mae houga:ma:ne, gobelegesu ga:su liligi amoga ga:sima. Amalalu, soge wadela:mu eso da doaga:lalu fawane, amo buga da bu houga:i dagoi ba:mu. Dunu mogili da hobea misunu hou dawa:musa:gini hogolalu, hamedei ba:mu,” a:igele da amane sia:i.

⁵ Amalalu, na da a:igele dunu aduna hano gadenene lelebe ba:i. Afae da hano na:iyado lelebe ba:i. Eno da na:iyadodili lelebe ba:i. ⁶ Amo a:igele dunu afae da musa: a:igele dunu (amo da hano banugumadi lelebe ba:i) ema amane adole ba:i, “Amo dogoa gilula ahoasu hou di da Silia hina bagade ea hou olelei amo amola soge wadela:mu eso da habogala doaga:ma:bela:?”

⁷ §Amola musa: a:igele dunu da ea lobo aduna ligia gadole, na da ea sia: amane nabi, “Na da Eso Huluane Esalalalusu Gode amo Ea Dioba:le dafawane ilegele sia:sa. Ode udiana da gidigisia

---

† 12:2: Aisaia 26:19; Ma:diu 25:46; Yone 5:29   ‡ 12:4: Wamolegei Sia: Olelesu 22:10   § 12:7: Wamolegei Sia: Olelesu 10:5; b Wamolegei Sia: Olelesu 12:14

amola oubi eno gafeyale da udusia, amo hou da huluane dagoi ba:mu. Gode Ea fi dunu da se nabasu bagade ba:mu. Be amo se nabasu da dagolalu, amo hou huluane da dagoi ba:mu.”

⁸ Na da ea sia: nabi dagoi be bai noga:le hame dawa:i galu. Amaiba:le, na da ema amane adole ba:i, “Hina! Amo liligi huluane da habodane dagoma:bela:”

⁹ Be e da nama bu adole i, “Defea, Da:niele, di waha masa. Bai amo sia: huluane da wamolegei dagoi. Soge wadela:mu eso da doaga:i dagoi ba:lalu fawane, noga:le ba:mu. ¹⁰ **Dunu amola uda bagohame da sema defele dodofei dagoi ba:mu. Amola wadela:i hamosu dunu da amo hou hame dawa:mu. Be ilia da wadela:i hou mae fisili hamonanumu. Be bagade dawa:su dunu da amo hou dawa:mu.

¹¹ ††Amo bai mui da ha lai dunu da Isala:ili dunu ilia eso huluane gobe le salas u hou logo ga:si dagoi amola Wadela:idafa Liligi amo Debolu diasu ganodini sagasu, amalalu eso 1,290 da asili, amo hou da dagoi ba:mu. ¹² Be Gode Ea fi dunu amola uda da eso 1,335 amoga lalegagui hou mae fisili esalea, amo da hahawane bagade ganumu.

¹³ Amola, di, Da:niele! Di hahawane Gode Ea hou ganodini dafawaneyale dawa:iwane esaloma. Amalalu, di da bogomu. Be di da bu wa:legadomu. Amola soqe wadela:mu esoga, di da Gode Ea loboga dia bidi ida:iwane lamu.”

Sia: ama dagoi

** **12:10:** Wamolegei Sia: Olelesu 22:11 †† **12:11:** Da:niele 9:27; 11:31; Ma:diu 24:15; Maga 13:14

GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA
The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua
New Guinea
Buk Baibel long tok ples Bedamuni

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2019-12-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 30 Nov 2021

28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51